

SfU
1987/88: 26

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1987/88: 26

om studiemedel (prop. 1987/88: 116 och
prop. 1987/88: 100, bil. 10)

Propositioner

Proposition 1987/88: 100

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Regeringen har i proposition 1987/88: 100 bilaga 10 under littera E 4 föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Studiemedel m. m. för budgetåret 1988/89 beräkna ett anslag av 4 517 900 000 kr.

Proposition 1987/88: 116

Regeringen har i proposition 1987/88: 116 föreslagit riksdagen att
dels anta de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349),
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),

dels

3. godkänna de riktlinjer för beräkningen av räntan på studielån som förordats i propositionen,

4. godkänna de riktlinjer för administrationen av studiemedel som förordats i propositionen,

5. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att svara för den erforderliga upplåningen av medel för studielångivning,

6. till studiemedel m. m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 3 290 000 000 kr.,

7. till centrala studiestödsnämnden m. m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett tilläggsanslag av 16 100 000 kr.

Motioner

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88

1987/88:Sf335 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att läkare som förbinder sig att upprätthålla tjänst under

viss tid i av läkarbrist drabbad region skall få en del av studieskulden avskrivnen.

SfU 1987/88: 26

1987/88:Sf404 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om budgeteringsprinciper för studiemedel.

Motiveringen återfinns i motion Ub565.

1987/88:Sf411 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för ett nytt studiemedelssystem.

1987/88:Sf415 av Jan Sandberg (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt studiefinansieringssystem.

1987/88:Sf416 av Karl-Göran Biörsmark (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiemedel till eleverna på Påhlmans handelsinstitut.

1987/88:Sf418 av Ulla Orring och Rune Ångström (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övervägande av åtgärder för att stimulera läkare till glesbygd genom nedskrivning av studieskulden.

Motiveringen återfinns i motion Ub681.

Motioner väckta med anledning av proposition 1987/88: 116

1987/88:Sf22 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lönebildningens och skattesystemets effekter på rekrytering till den högre utbildningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bankernas medverkan i medelshanteringen,

3. att riksdagen beslutar i enlighet med vad i motionen anförts beträffande prövning mot egen inkomst,

4. att riksdagen beslutar att även en i Sverige bosatt låntagare skall ha rätt att ansluta sig till det återbetalningssystem som anges i 8 kap. 4 § andra stycket,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräkning av årsbelopp i anslutning till taxeringsbeslut,

6. att riksdagen beslutar i enlighet med vad i motionen anförts om avskrivning av studiemedel,

7. att riksdagen beslutar att det inkomstbegrepp som skall gälla vid prövning mot egen inkomst och för återbetalning skall vara den taxerade inkomsten,

8. att riksdagen till studiemedel m. m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 200 milj. kr. förhöjt förslagsanslag av 3 490 000 000 kr.

1987/88:Sf23 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om studielön efter de principer som föreslås i motionen,
2. att riksdagen beslutar att totalbeloppet skall utgöra 185 % av basbeloppet,
3. att riksdagen beslutar att barn tillägg skall utgå som bidrag och fastställas till 25 % av basbeloppet per barn och år,
4. att riksdagen beslutar, i händelse av att yrkande 3 ej bifalles, att barn tilläget skall kvarstå enligt nu gällande bestämmelser,
5. att riksdagen beslutar att bidragsdelen skall utgöra 50 % av totalbeloppet och fastställas i procent av basbeloppet,
6. att riksdagen beslutar att återbetalning skall påbörjas tidigast under tredje året efter det att studiestöd senast uppburits,
7. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till regler för återbetalningen vilken skall vara inkomstrelaterad med differentierade procentsatser enligt förslaget i motionen,
8. att riksdagen beslutar att inkomster från heltidsarbete under 3,5 basbelopp skall medföra avgiftsbefrielse för det året samt avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften,
9. att riksdagen beslutar att inkomster från deltidsarbete som skulle ge ett årsbelopp på mindre än 5 % av basbeloppet, beräknat på 4 % av årsinkomsten, medför avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften,
10. att riksdagen beslutar att utmätning av obetalda studieskulder skall föregås av dom eller utslag,
11. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om ekonomiskt stöd till gymnasieelever i åldrarna 18–20 år, som påbörjat sina gymnasiestudier före 18 års ålder,
12. att riksdagen beslutar att vuxenstuderande under högskolenivå skall överföras från studiemedelssystemet till det särskilda vuxenstudiestödet,
13. att riksdagen beslutar att de som har skulder enligt nuvarande studiemedelssystem får en avskrivning av skulden med 10 % då de väljer återbetalning enligt de nya reglerna.

1987/88:Sf24 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1987/88: 116,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till införande av studielön fr. o. m. den 1 januari 1989 i enlighet med motionen.

1987/88:Sf25 av Margareta Andrén m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att CSN får i uppdrag att utreda ett system där ferieinkomsterna inte skall inräknas i den inkomst som är föremål för inkomstprövning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av återbetalningsreglerna,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ökad medverkan från bankerna i finansiering och administration av studiemedelssystemet.

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om mål och inriktning av studiemedelssystemet,
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till nytt studiemedelssystem i enlighet med vad som i motionen anförts,
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om bibehållande av barnstödet i studiemedelssystemet,
4. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om användande av begreppet taxerad inkomst inom återbetalningssystemet.

1987/88:Sf27 av Hans Göran Franck (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om behovet av att noggrant följa studenternas ekonomiska situation m. m. i syfte att undanröja den sociala snedrekryteringen.

Utskottet

Allmänt om studiemedel

Nuvarande studiemedelssystem

Det nuvarande studiemedelssystemet infördes den 1 januari 1965. Det var avsett att finansiera studier vid universitet och högskolor. Ett viktigt syfte med reformen var att minska snedrekryteringen till högre utbildning. Från början var studiemedlen endast avsedda för högskolestuderande, men 1973 utvidgades systemet till att omfatta även studerande över 20 år i gymnasiala utbildningar. Bland övriga förändringar kan nämnas att totalbeloppets storlek har höjts vid två tillfällen, den 1 juli 1982 från 140 till 142 % av basbeloppet och den 1 januari 1984 till 145 % av basbeloppet.

Studiemedel utgår i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel med ett totalbelopp som för ett läsår om nio månader är 145 % av basbeloppet, eller för närvarande 37 410 kr. Bidragsdelen utgör 2 178 kr. Härutöver kan barn tillägg utgå i form av återbetalningspliktiga studiemedel med 25 % av basbeloppet per barn och läsår.

Studiemedel utgår efter en prövning mot den studerandes inkomst och förmögenhet. Prövningen för den som studerar heltid under fem månader per kalenderhalvår medför reduktion av studiemedlen när inkomsten under första kalenderhalvåret överstiger 40 % av basbeloppet och under andra kalenderhalvåret 55 % av basbeloppet. Vid heltidsstudier under kortare tid och vid deltidstudier är reduktionsreglerna gynnsammare.

De återbetalningspliktiga studiemedlen löper inte med ränta, men räknas upp årligen med ett regleringstal. Regleringstalet är för närvarande 4,2 %. Skulden räknas dock inte upp med högre belopp än konsumentprisindex under ett visst år.

Återbetalningen påbörjas normalt två år efter studiernas avslutande. Den sker genom att en årsavgift beräknas vid återbetalningens början. Årsavgiften utgör den totala skulden delad med antalet återbetalningsår fram till 50 år. För den som är mellan 36 och 51 år då återbetalningen börjar bestäms återbetalningstiden till 15 år. För den som är 51 år eller äldre, räknas antalet återbetalningsår fram till 65 år.

Den som har nedsatt betalningsförmåga kan få anstånd med hela eller delar av den årliga avgiften. Den som har en inkomst, som är lägre än vissa fastställda avgiftsgränser får uppskov med hela avgiften. Avgiftsgränsen är för närvarande 3,5 basbelopp, dvs. 90 300 kr. per år.

Studiemedelsskulden avskrivs vid ålderspensionering och vid dödsfall.

Under den tid som studiemedelssystemet har varit i kraft har samhället genomgått stora förändringar. Inte minst har förändringar skett inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden, dvs. inom områden som direkt berör de studerandes situation.

Mot denna bakgrund tillkallade regeringen i juni 1985 en parlamentarisk kommitté (studiemedelskommittén) med uppgift att utreda behovet av förändringar av studiemedelssystemet.

Kommittén har i sitt slutbetänkande Studiemedel (SOU 1987: 39) redovisat olika utgångspunkter för en reform och lagt fram förslag till förändringar i nuvarande studiemedelssystem.

Ett reformerat studiemedelssystem

I propositionen anges de mål som bör uppställas för ett nytt studiesocialt stöd. Sålunda bör studiestödet även fortsättningsvis i första hand betraktas som ett instrument för att förverkliga samhällets utbildningspolitiska mål. Härutöver bör studiemedelssystemet vara generellt och ge rätt till lika studiestöd för lika studietid. Studiestödet bör också verka neutralt till olika utbildningar inom högskolan och inte vara styrande på individens val av utbildning. Vidare anges i propositionen att studiemedelssystemets syfte bör vara att bereda faktiska möjligheter till studier för så breda grupper i samhället som möjligt. Det bör alltså bidra till att minska betydelsen av såväl ekonomiska, sociala och geografiska faktorer som av kön och ålder för den enskildes beslut att bedriva studier. Studiemedlen bör dessutom medverka till att studierna kan bedrivas effektivt, dvs. studiestödet bör vara så väl tilltaget att det ger reella möjligheter till heltidsstudier. Studiestödet bör också stå i samklang med den allmänna fördelningspolitiken. Slutligen bör systemet vara så enkelt och lättöverskådligt, att de framtida ekonomiska konsekvenserna både för individen och samhället framstår som överblickbara.

För att uppnå de angivna målen för ett nytt studiemedelssystem redovisas i propositionen vissa utgångspunkter för förslaget. En viktig utgångspunkt är, framhåller departementschefen, att den övervägande delen av subventionerna som i dagens studiemedelssystem återfinns på återbetalningssidan flyttas till tilldelningssidan. Härigenom uppnås bl. a.

ett system med större inslag av direkta bidrag som gör subventionen tydlig och lätt att överblicka både för individen och för samhället och dessutom bör kunna ha en positiv effekt på den sociala rekryteringen till studier. Vidare blir statens kostnader för ett sådant system lättare att beräkna och kommer inte, som i nuvarande system, att styras främst av inflationstakten.

En annan utgångspunkt för förslaget är att nivån på studiemedlens totalbelopp bör vara sådan, att den studerande med studiemedel kan täcka

normala levnadsomkostnader. Samtidigt bör den inte vara så hög att den framstår som stötande jämförd med den disponibla inkomsten för stora grupper förvärvsarbetande.

Beträffande ett återbetalningssystem bör kunna krävas att det är lättöverskådligt, förhållandevis enkelt och ändå rättvist. Det bör också vara bättre anpassat till den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga än det nuvarande systemet.

Mot bakgrund av dessa överväganden – och med studiemedelskommitténs förslag som grund – föreslås i propositionen ett reformerat studiemedelssystem.

Förslaget, som närmare kommer att redovisas nedan, innebär bl. a. att studiemedlens totalbelopp höjs från nuvarande 145 % till 170 % av basbeloppet och att bidragsdelen skall utgöra 50 % av basbeloppet. Det nuvarande barntillägget slopas. Vidare föreslås ett helt nytt återbetalningssystem, som bygger på en inkomstrelaterad återbetalning. I princip skall skulden återbetalas med ett årligt belopp om 4 % av den återbetalningsskyldiges årsinkomst. Skulden skall löpa med en nettoränta som fastställs av regeringen varje år. Återbetalningen påbörjas tidigast sex månader efter det att studierna avslutats. Liksom i nuvarande system kommer det att finnas möjligheter till nedsättning av den årliga återbetalningen. Skulden kan också helt eller delvis skrivas av. Den skrivs alltid av vid ålderspensioneringen och vid dödsfall.

Utskottet behandlar i detta sammanhang motioner från centerpartiet om avslag på propositionen och begäran om förslag om ett nytt studiemedelssystem med en beskattad studielön samt motioner från vänsterpartiet kommunisterna med begäran om utredning om studielön.

I motion Sf24 av Alf Svensson framhålls att studiestödet bör utformas så att alla oavsett familjesituation, bostadsort, ålder och social bakgrund ges möjlighet till högskolestudier. Rädslan för studieskulder kan medföra att många, framför allt från familjer som saknar studietradition, avstår från att påbörja högre studier och även vara utslagsgivande när det gäller valet mellan en kortare och en längre utbildningslinje. Studiestödets utformning när det gäller storleken på lånedel resp. bidragsdel måste därför utformas med hänsyn till denna grupp. Regeringens förslag är enligt motionären otillräckligt för att motivera även ungdomar från mindre studiemotiverade miljöer till fortsatta studier. Motionären anser att införande av en studielön är det bästa sättet att tillförsäkra alla studerande en likvärdig och rimlig ekonomisk standard under studietiden. Det är också det bästa sättet att minska betydelsen av bakgrundsfaktorer när det gäller den enskildes beslut om att bedriva studier. Studielönen bör utgå med ett basbelopp vid heltidsstudier och vara beskattad. Den bör vidare kunna kompletteras med statsgaranterade lån, med låg ränta, upp till ett basbelopp. Mot bakgrund av det anförda begär motionären i yrkande 1 att riksdagen avslår propositionen och i yrkande 2 förslag om införande av studielön fr. o. m. den 1 januari 1989.

I motion Sf26 av Olof Johansson m. fl. framhålls att målet för ett nytt studiemedelssystem bör vara att garantera den rekrytering till högre utbildning som kunskapssamhället ställer krav på, minska den sociala snedre-

kryteringen och effektivisera utbildningssystemet. En reformering av studiemedelssystemet måste därför inriktas på följande punkter. Skuldbördan efter studietiden måste kraftigt lättas. Detta är enligt alla undersökningar den viktigaste åtgärden för att trygga rekryteringen till högre studier och minska den sociala snedrekryteringen. Vidare måste studenterna få drägliga förhållanden under studietiden, på grund av såväl rekryteringsskäl som för att minska bredvidarbetandet och därmed effektivisera studierna. Staten måste också visa hela subventionens storlek genom att lägga den i en stor bidragsdel. Studiemedelssystemet skall dessutom skapa så litet byråkrati som möjligt samt vara enkelt och överskådligt. Enligt motionärerna uppfyller inte det i propositionen föreslagna systemet ovan angivna krav utan de anser i stället att det nuvarande studiemedelssystemet skall ersättas av en beskattad studielön på 100 % av basbeloppet. Denna studielön bör kompletteras med statsgaranterade lån på 80 % av basbeloppet, slopad inkomstprövning samt avdragsgilla litteraturkostnader. Ett sådant system skulle avsevärt minska skuldbördan för de studerande. Mot bakgrund av det anförda begär motionärerna i yrkande 1 ett tillkännagivande om målet och inriktningen av ett nytt studiemedelssystem samt i yrkande 2 förslag till ett nytt studiemedelssystem. Vidare begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om att nuvarande barntillägg skall bibehållas i det av motionärerna förordade systemet samt i yrkande 4 ett tillkännagivande om att vid återbetalning av det statsgaranterade lånet bör begreppet taxerad inkomst användas.

Lars Werner m. fl. anför i motion Sf23 att det i propositionen framlagda förslaget inte löser de grundläggande problemen i dagens studiemedelssystem och det motsvarar inte heller kommande behov. Målet för ett studiemedelssystem måste enligt motionärerna vara att ge acceptabla ekonomiska förhållanden för alla såväl under som efter studietiden. Motionärerna anser att det enda sättet att uppnå detta mål är att införa en statlig studielön. De principer som bör ligga till grund för ett sådant system är bl. a. följande. Lika lön för alla högskolestudier. Rimlig ekonomisk standard, som innebär att nivån bör sättas så att den disponibla inkomsten efter skatt motsvarar 210 % av basbeloppet. Prestationsprövad rätt till fortsatt lön samt maximerad tid för rätt till lön med möjlighet till dispens. Motionärerna begär i yrkande 1 en utredning om studielön i enlighet med det anförda. Liknande yrkande framförs av Lars Werner m. fl. i den under den allmänna motionstiden väckta motionen Sf411.

I fråga om målen för ett statligt studiestöd anser utskottet – i likhet med departementschefen – att studiestödet i första hand bör vara ett instrument för att förverkliga samhällets utbildningspolitiska mål. Det innebär att studiestödet skall verka neutralt i förhållande till olika utbildningar. Vidare bör det övergripande målet för studiemedelssystemet även i fortsättningen vara att ge en generell rätt till studiestöd, oberoende av utbildningens art och studietidens längd. Studiestödet bör också syfta till att minska betydelsen av ekonomiska, sociala och geografiska faktorer liksom av kön och ålder vid den enskildes beslut att bedriva studier. Ett annat mål för studiestödet bör vara att medverka till att studierna kan bedrivas effektivt. Samhällets studiestöd bör därför vara så väl avvägt att de stude-

rande kan finansiera sitt upphålle med stödet under studietiden. Dessutom bör studiemedelssystemet stå i samklang med den allmänna fördelningpolitiken i samhället samt vara lättöverskådligt och ge goda möjligheter att förutse framtida ekonomiska konsekvenser för både individ och samhälle.

Med hänsyn till de sålunda uppställda målen anser utskottet att utgångspunkterna i propositionen för en studiemedelsreform är både rimliga och riktiga. Vidare kan utskottet konstatera att förslaget i propositionen innebär avsevärda förbättringar i förhållande till nuvarande studiemedelssystem. Härtill bidrar givetvis att propositionen – utöver kommitténs förslag om omfördelningar inom systemet – innehåller förslag om såväl höjt totalbelopp som höjt studiebidrag. Förslagen i propositionen innebär dock att statens reella kostnader för studiemedel ökar med ca 300 milj. kr. Att ytterligare öka statens kostnader genom att införa studielön på sätt som föreslagits i motionerna anser sig utskottet inte kunna medverka till.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf23 yrkande 1, Sf24, Sf26 och Sf411.

Utskottet behandlar under detta avsnitt även två motionsyrkanden som tar upp frågor om rekrytering till högre studier i olika avseenden.

Carl Bildt m. fl. begär i motion Sf22 yrkande 1 ett tillkännagivande om de negativa effekter som nuvarande lönesättning och skattesystem har för rekryteringen till den högre utbildningen.

Frågan om rekrytering till högre utbildning har diskuterats ingående såväl av studiemedelskommittén som i propositionen. Utskottet kan – i likhet med kommittén och departementschefen – konstatera att en rad olika faktorer påverkar de studerandes val av utbildning. Utskottet anser dock att möjligheterna till en god studiefinansiering är en mycket viktig faktor, och utskottet utgår från att de avsevärda förbättringar av studiemedlen som nu föreslås kommer att få stor betydelse för rekryteringen till högre studier. Något uttalande om betydelsen av andra faktorer är utskottet emellertid inte berett att göra och avstyrker således bifall till motion Sf22 yrkande 1.

I motion Sf27 av Hans Göran Franck begärs ett tillkännagivande om behovet av att noggrant följa studenternas ekonomiska situation i syfte att undanröja den sociala snedrekryteringen.

Såsom ovan angivits är ett av målen med det nya studiemedelssystemet att bereda faktiska möjligheter till studier för så breda grupper i samhället som möjligt och således minska betydelsen av bl. a. sociala faktorer. Utskottet, som utgår från att regeringen tillser att målen i möjligaste mån uppfylls, anser därför inte att motion Sf27 påkallar någon riksdagens åtgärd.

Beviljning av studiemedel

Ett generellt studiestöd

I propositionen föreslås att studiemedel även fortsättningsvis skall utgå som ett generellt stöd till alla behöriga sökande. Således skall ingen diffe-

rentiering göras med hänsyn till ålder, familjesituation eller bostadsort. Vidare föreslås att det nuvarande barntillägget slopas. Departementschefen framhåller i denna fråga att barnfamiljernas situation i dag är annorlunda än när barntilläggen infördes på 1960-talet. De studerandes barn har i flertalet fall tillgång till kommunal barnomsorg till låga taxor. Vidare har de familjeekonomiska förmånerna i form av t. ex. barnbidrag och bostadsbidrag byggts ut kraftigt. I den mån det ändå uppstår ekonomiska problem i en barnfamilj anser han att dessa bör lösas inom ramen för samhällets allmänna stöd till barnfamiljer.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf23 att barntillägg i första hand skall utgå som bidrag med 25 % av basbeloppet per barn och år (yrk. 3) och i andra hand att nuvarande återbetalningspliktiga barntillägg skall kvarstå (yrk. 4).

Utskottet vill inledningsvis uttrycka sin tillfredsställelse över att studiemedel även i fortsättningen skall utgå som ett generellt stöd. När det sedan gäller frågan om ekonomiskt stöd till barnfamiljer anser utskottet i likhet med departementschefen att sådant stöd bör utgå inom ramen för samhällets allmänna stöd till barnfamiljer. Att därutöver införa ett barnbidrag inom studiemedelssystemet motsätter sig utskottet såväl av rättviseskäl som av kostnadsskäl. Utskottet anser vidare att det är principiellt felaktigt att kostnader för barns försörjning skall medföra extra skuldsättning inom studiemedelssystemet. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att det nuvarande återbetalningspliktiga barntillägget bör slopas. I detta sammanhang bör dock nämnas att studerande med flera barn, som i dag uppbär barntillägg och som har anpassat sin ekonomi med hänsyn härtill i propositionen föreslås få viss kompensation för bortfallet av barntilläggen genom en möjlighet att erhålla extra studiemedel.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i nu behandlad del och avstyrker bifall till motion Sf23 yrkandena 3 och 4.

Totalbelopp

I propositionen föreslås att totalbeloppet för studiemedel fastställs till 170 % av basbeloppet. För deltidsstudier föreslås att studiemedel skall utgå med hälften av det belopp som utgår för heltidsstudier. Vidare föreslås att extra studiemedel skall kunna utgå efter särskild prövning. Slutligen föreslås att en reduktion av studiemedlen skall ske för studerande som har tillgång till fria läromedel och fria skolmältider.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf23 yrkande 2 att totalbeloppet för studiemedel fastställs till 185 % av basbeloppet.

Såsom framhålls i propositionen bör totalbeloppets storlek avvägas så att det täcker normala levnadsomkostnader, inkl. bostadskostnader och kostnader för studiematerial. Det bör däremot inte ge högre disponibel inkomst än en måttlig förvärvsinkomst eller den inkomst som man kan förväntas få efter avslutade studier. Totalbeloppet bör inte heller vara större än att den framtida återbetalningen blir rimlig. Med dessa utgångspunkter anser utskottet att propositionens förslag är väl avvägt och således bör tillstyrkas. Utskottet avstyrker följaktligen motion Sf23 yrkande 2.

Enligt propositionen skall ett basbeloppsanknutet studiebidrag utgå som en del av studiemedlen. Studiebidraget föreslås fastställt till 50 % av basbeloppet per läsår.

I motion Sf23 av Lars Werner begärs i yrkande 5 att bidragsdelen skall fastställas till 50 % av totalbeloppet.

Såsom nämnts inledningsvis i betänkandet innebär det nu föreslagna studiemedelssystemet en omfördelning av subventionerna från återbetalningssidan till tilldelningssidan. Härigenom möjliggörs en kraftig förstärkning av bidragsdelen, och studiemedelskommittén, som hade till uppgift att lägga fram förslag inom förändrade kostnadsramar, förordade ett studiebidrag om 35 % av basbeloppet. Propositionens förslag innebär dessutom en ytterligare höjning av bidraget till 50 % av basbeloppet. Såsom framhållits i propositionen innebär ett högre bidrag att behovet av lån minskar och skuldbördan kan således hållas nere. Detta kan i sin tur påverka rekryteringen till högre studier och dessutom ge den enskilde större möjligheter att satsa på heltidsstudier. Utskottet delar till fullo denna uppfattning och är mycket positivt till förslaget. Däremot anser sig utskottet omöjligt kunna förorda en ytterligare höjning av bidragsdelen på sätt som begärts i motion Sf23 med hänsyn till de avsevärda kostnadsökningar som detta skulle medföra.

Utskottet tillstyrker således propositionen även i denna del och avstyrker bifall till motion Sf23 yrkande 5.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även yrkande 12 i motion Sf23 av Lars Werner m. fl. Motionärerna tar där upp situationen för vuxenstuderande under högskolenivå och anser att det är principiellt viktigt att undvika att dessa elever skuldsätter sig redan för studier på gymnasienivå eller motsvarande. I motionen begärs därför att riksdagen beslutar att vuxenstuderande under högskolenivå skall överföras från studiemedelssystemet till det särskilda vuxenstudiestödet.

Studiesituationen för vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå har berörts i propositionen. Departementschefen har därvid framhållit att ett förbättrat studiemedelssystem, med en kraftigt förstärkt bidragsdel, innebär en avlastning för vuxenstudiestöden, som därmed kan reserveras för studerande på grundskolenivå och för de studerande på gymnasial nivå, som har särskilt stort behov av stöd. Han bedömer det dock som ogörligt att nu höja vuxenutbildningsavgiften och därmed skapa utrymme för fler vuxenstudiestöd.

Utskottet har för sin del ingen annan uppfattning än vad som kommit till uttryck i propositionen, och utskottet avstyrker således bifall till motion Sf23 yrkande 12.

Inkomstprövning

I propositionen föreslås att en inkomstprövning även fortsättningsvis skall göras i förhållande till den studerandes egen inkomst. Med inkomst skall dock avses sammanräknad inkomst vid taxering till statlig inkomstskatt i stället för nuvarande bruttoinkomst. Inkomstprövningen innebär att stu-

diemedlen minskas för en heltidsstuderande med 50% av den del av inkomsten under kalenderhalvåret som överstiger vissa s. k. fribelopp, och för deltidstuderande sker en motsvarande minskning. Reduktionen av studiemedel skall först avse bidraget och därefter lånemedlen. Slutligen föreslås att nuvarande prövning i förhållande till förmögenhet avskaffas.

I motion Sf22 av Carl Bildt m. fl. framhålls att inkomstprövningen för rätt till studiemedel på sikt bör upphöra. Som ett etappmål bör därför de s. k. fribeloppsgränserna höjas med tio procentenheter för vardera halvåret, och motionärerna begär i yrkande 3 att riksdagen beslutar i enlighet härmed. Vidare begär motionärerna i yrkande 7 (delvis) att riksdagen beslutar att inkomstbegreppet taxerad inkomst skall användas vid prövning mot egen inkomst.

Enligt nuvarande regler om prövning av rätt till studiemedel mot egen inkomst räknas som inkomst i stort sett alla former av inkomst, oavsett om de är skattepliktiga eller inte. Med inkomst avses alltid bruttoinkomst. I gällande återbetalningssystem används dock ett annat inkomstbegrepp, nämligen taxerad inkomst med tillägg för underskott i förvärvskälla.

Departementschefen framhåller i propositionen att samma inkomstbegrepp bör användas på såväl beviljnings- som på återbetalningssidan. I valet mellan olika inkomstbegrepp förordas sammanräknad inkomst med hänsyn till att det är enkelt och entydigt samt uppfyller rimliga krav på rättvisa. Detta inkomstbegrepp används numera även inom bostadsbidragssystemet. I fråga om begreppet taxerad inkomst framhålls i propositionen att det inte uppfyller tillräckliga rättvisekrav. Bl. a. har CSN påvisat att taxerad inkomst systematiskt missgynnar dem som bor i lägenhet jämfört med dem som bor i villa. Utskottet ställer sig helt bakom propositionens förslag om nytt inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel och avstyrker således motion Sf22 yrkande 7 i motsvarande del.

I fråga om fribeloppsgränserna kan utskottet konstatera att det nya inkomstbegreppet medför en höjning av dessa gränser med 3 000 kr. per år i förhållande till nuvarande regler. Denna höjning beror på effekten av schablonavdraget 3 000 kr. vid inkomst av tjänst. Med hänsyn till att reduktionen av studiemedel vid prövning mot egen inkomst i första hand skall avse bidragsdelen kan utskottet av kostnadsskäl inte medverka till någon ytterligare höjning av fribeloppsgränserna. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf22 yrkande 3.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även yrkande 1 i motion Sf25 av Margareta Andrén m. fl. om inkomstprövning. Motionärerna framhåller att ett alternativ till slopad inkomstprövning skulle vara att låta prövningen omfatta endast de inkomster de studerande har under den tid då studiemedel utgår medan ferieinkomsterna skulle vara undantagna från prövning. Enligt motionärerna bör ett sådant system utredas och kostnadsberäknas, och de begär i yrkande 1 att CSN får ett sådant uppdrag.

Utskottet vill till en början framhålla att ett slopande av hänsynstagande till ferieinkomster skulle medföra betydande merkostnader för staten. Därtill kommer att det nuvarande systemet enligt utskottets mening är mer rättvist än ett system där ferieinkomster inte beaktas. Utskottet vill också framhålla att den inkomstgräns då reduceringen börjar ligger på 34 000 kr.

per år med nuvarande basbelopp, och rätten till studiemedel upphör helt vid en inkomst på knappt 117 000 kr. per år. Sålunda medger reglerna om inkomstprövning, enligt utskottets uppfattning, att betydande utrymme finns för ferieinkomster. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf25 yrkande 1.

Gränsdragning mot studiehjälpssystemet

Enligt propositionen skall all utbildning i gymnasieskolan för ungdomar under 20 år hänföras till studiehjälpssystemet. Departementschefen framhåller i denna fråga att det är viktigt att undvika att de studerande skuldsätter sig redan på gymnasienivån.

Lars Werner m. fl. framhåller i motion Sf23 att de delar den principiella uppfattningen att ingen skall behöva skuldsätta sig för gymnasiestudier, men de anser inte att studiehjälpen är tillräcklig för gymnasieelever i åldrarna 18–20 år. Motionärerna begär därför i yrkande 11 en utredning om förstärkt ekonomiskt stöd till nämnda gymnasieelever.

Enligt utskottets mening är det principiellt riktigt att gymnasieelever under 20 år omfattas av studiehjälpssystemet, och utskottet biträder propositionen i denna del.

I fråga om ytterligare ekonomiskt stöd till gymnasieelever i åldrarna 18–20 år anser utskottet att detta prövas i ett vidare sammanhang om ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Utskottet är således inte berett att förorda någon sådan utredning som begärts i motion Sf23 yrkande 11, och motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Återbetalning av studiemedel

Inledning

Enligt nu gällande regler påbörjas återbetalningen av studiemedel när två kalenderår förflutit efter det år då studiemedel senast utbetalades. Återbetalningstiden är beroende av låntagarens ålder och skuldens storlek. Normalt pågår återbetalningen t. o. m. 50 års ålder. För den som är 51 år eller äldre när återbetalningen börjar är återbetalningstiden det antal år som är kvar t. o. m. 65 års ålder. Undantag gäller om det rör sig om en liten skuld. Skulden räknas årligen upp med ett s. k. regleringstal som för närvarande är 1,042. Skulden räknas dock inte upp med högre belopp än konsumentprisindex under ett visst år. Skulden vid årsskiftet multipliceras med regleringstalet. Återbetalningen sker genom årliga avgifter.

Uppskov med återbetalningen kan erhållas enligt särskilda regler. På grundval av egen ekonomi beräknas ett avgiftsunderlag. Uppgår inte detta till 3,5 basbelopp har låntagaren rätt till helt uppskov. Finns barn under 10 år i familjen minskas avgiftsunderlaget med ett basbelopp.

Avskrivning av kvarvarande skuld sker när låntagaren är 66 år samt vid dödsfall. Möjlighet till avskrivning finns även vid t. ex. varaktigt nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller handikapp.

I propositionen anføres att det nuvarande återbetalningssystemet som har gällt under drygt 20 år uppenbarligen har varit mycket gynnsamt för

flertalet av de studerande. Studiemedelskommittén har t.ex. visat att räntesubventionen på utbetalade lånemedel under perioden 1970–1986 beräknas uppgå till mer än 50%.

Vidare framhålls att de allra flesta låntagarna har små skulder. Den 1 januari 1987 hade t.ex. 70% av det totala antalet studiemedelstagare en skuld under 50 000 kr. Endast 8% hade vid samma tidpunkt en skuld som översteg 100 000 kr. Under de senaste åren har dock skulderna ökat relativt snabbt. Av dem som under 1987 ännu inte var avgiftsskyldiga var andelen med skulder över 100 000 kr. 17%, dvs. mer än dubbelt så hög som för hela gruppen studiemedelstagare. Det är i huvudsak de som lånat under 1980-talet och som nyligen påbörjat sin återbetalning som har stora skulder och avgifter i förhållande till betalningsförmågan.

Samtidigt som det övervägande flertalet alltså har en i förhållande till sin ekonomiska förmåga lindrig skuldbörda finns det en växande grupp för vilka återbetalningen är mycket betungande, och i propositionen framhålls att det är troligt att denna tendens består i framtiden om inte reglerna förändras.

Vidare innebär systemets konstruktion att utfallet för den enskilde resp. staten i hög grad blir beroende av hur stor inflationen är. Ett ytterligare problem med det nuvarande återbetalningssystemet är att det är detaljerat och krångligt. Det är mycket svårt för en enskild återbetalare att till fullo förstå konsekvenserna av skuldsättning. Mot bakgrund av tidigare principer för det nya studiemedelssystemet och med hänsyn till erfarenheterna av de nuvarande återbetalningsreglerna föreslås i propositionen ett nytt återbetalningssystem.

Påbörjande av återbetalning

I propositionen föreslås att återbetalningen påbörjas tidigast sex månader efter det studierna avslutats. Enligt departementschefen innebär de två återbetalningsfria åren en betydande subvention, och i konsekvens med huvudinriktningen i förslaget bör även denna subvention överföras till beviljningen av studiemedel. Med hänsyn till konstruktionen av det nya återbetalningssystemet kommer denna förändring, enligt departementschefens mening, inte att medföra några orimligt hårda återbetalningskrav.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf23 yrkande 6 att riksdagen beslutar att återbetalningen skall påbörjas först under tredje året efter det studie-stöd senast uppburits.

Utskottet har ovan tillstyrkt propositionens förslag om tilldelning av studiemedel inom det nya systemet varigenom en avsevärd del av subventionerna flyttats över från återbetalningssidan till tilldelningssidan. Mot denna bakgrund kan enligt utskottets mening en så betydande subvention, som de nuvarande två återbetalningsfria åren innebär, inte bibehållas i det nya systemet. Därtill kommer att med den föreslagna konstruktionen av de nya återbetalningsreglerna saknas det enligt utskottets mening behov av någon längre återbetalningsfri period. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i nu behandlad del och avstyrker bifall till motion Sf23 yrkande 6.

I propositionen förordas att ett inkomstrelaterat återbetalningssystem införas. Enligt departementschefen är ett sådant system rättvist och enkelt. Genom att återbetalningsbördan avpassas med hänsyn till den enskildes inkomst undviks att någon får en i förhållande till sin betalningsförmåga alltför tung återbetalningsbörda. Vidare blir konsekvenserna av skuldsättningen relativt enkla att överblicka för den enskilde, eftersom alla återbetalar en viss andel av sin inkomst. Sålunda föreslås att återbetalning skall ske med ett årligt belopp om 4 % av den återbetalningsskyldiges inkomst. Med inkomst avses även i detta sammanhang sammanräknad inkomst enligt taxeringen till statlig inkomstskatt året före återbetalningsåret.

För låntagare som är bosatt utomlands eller är sjöman föreslås särskilda återbetalningsregler som innebär att den årliga återbetalningen skall utgöra en tjugodel av skulden, dock minst 15 % av basbeloppet.

Vidare förordas i propositionen att räntan för studielånet fastställs för varje år av regeringen. Låntagarna skall åsättas en nettoränta där hänsyn har tagits till avdrags effekten i skattesystemet. I räntan skall dock även ingå ett mindre påslag för administrationskostnader.

Motionärerna i motion Sf23 av Lars Werner m. fl. delar uppfattningen att återbetalningen skall inkomstrelateras men anser att det finns starka skäl som talar för att procentsatserna bör differentieras beroende på inkomst. Sålunda bör enligt motionärerna ingen återbetalning ske när inkomsterna understiger 3,5 basbelopp vid inkomster av heltidsarbete, och vid inkomster mellan 3,5 och 5 basbelopp bör den årliga avgiften vara 3 % av årsinkomsten. Först vid inkomster över 5 basbelopp bör den årliga avgiften fastställas till 4 % av årsinkomsten. Vid deltidsarbete bör årsbeloppet fastställas till 0 kr. om årsbeloppet understiger 5 % av basbeloppet. Vid inkomster från deltidsarbete som grundar årsbelopp upp till 10 % av basbeloppet skall återbetalningen ske med 3 % av årsinkomsten på den del av inkomsten som överstiger den lönenivå som ger ett årsbelopp på 5 % av basbeloppet. Inkomster från deltidsarbete som grundar årsbelopp med högre belopp än 10 % av basbeloppet skall medföra en återbetalning på 3 % på hela årsinkomsten, och vid inkomster över 5 basbelopp betalas 4 % av årsinkomsten. Motionärerna begär i yrkande 7 förslag i enlighet med det anförda.

Utskottet anser – i likhet med departementschefen – att huvudprincipen i det nya återbetalningssystemet bör vara att samtliga löntagare skall betala tillbaka sina studieskulder. Systemet bör därför inte konstrueras så generöst att stora grupper av löntagare redan på förhand vet att de aldrig kommer att behöva betala tillbaka hela skulden. Exempelvis bör de låntagare, som har möjlighet att välja deltidsarbete på grund av att den totala familjeekonomin är god, ändå betala någon del av sina studieskulder. Vidare blir marginaleffekterna för den som höjer sin lön eller ökar sin arbetstid betydande i ett system där återbetalningen påbörjas vid en viss inkomstnivå. Dessa problem undanröjs i ett konsekvent genomfört inkomstrelaterat system.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag om att åter-

betalningen skall ske med ett årligt belopp om 4% av den återbetalnings-skyldiges inkomst och avstyrker således bifall till motion Sf23 yrkande 7.

I motion Sf22 av Carl Bildt m. fl. begärs i yrkande 7 (delvis) att riksdagen beslutar att med inkomst skall avses taxerad inkomst.

Utskottet har ovan tillstyrkt propositionens förslag om att det inkomst-begrepp som skall användas vid beviljning av studiemedel skall vara sammanräknad inkomst. Med hänsyn härtill och till att samma inkomst-begrepp enligt utskottets mening bör användas såväl vid beviljning som vid återbetalning tillstyrker utskottet propositionen även i denna del och av-styrker bifall till motion Sf22 yrkande 7 i motsvarande del.

I motion Sf22 av Carl Bildt m. fl. konstateras att särskilda återbetal-ningsregler har utformats för personer bosatta utomlands. Dessa regler innebär att den årliga återbetalningen – oberoende av inkomsten – skall utgöra en tjugondel av skulden, dock lägst 15% av basbeloppet. Detta system ger enligt motionärerna en klarare uppfattning om återbetalningsti-den, och de anser att även en i Sverige bosatt låntagare bör ha möjlighet att välja sådan återbetalning. Motionärerna begär i yrkande 4 beslut i enlighet härmed.

Utskottet kan konstatera att låntagare som är bosatta utomlands normalt inte deklarerar i Sverige och således inte kan omfattas av samma återbetal-ningsregler som förordats för i Sverige bosatta låntagare. Särregler för dem som är bosatta utomlands är alltså nödvändiga. Däremot anser utskottet att det saknas skäl att införa en möjlighet för i Sverige bosatt låntagare att välja sådan återbetalning i stället för huvudregeln. En sådan möjlighet skulle nämligen gynna låntagare med hög lön och måttliga skulder, som därigenom skulle kunna minska sin återbetalning. Därutöver skulle en sådan valfrihet mellan olika återbetalningsregler, enligt utskottets mening, onödigtvis komplicera systemet. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion Sf22 yrkande 4 bör avslås.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även yrkande 2 i motion Sf25 av Margareta Andrén m. fl. Motionärerna begär däri ett tillkännagivande om att verkningarna av de nya återbetalningsreglerna noga bör följas i syfte att kunna vidta förändringar om reglerna blir alltför betungande för låntagarna.

Utskottet vill med anledning av härav erinra om att departementschefen i propositionen utgått från att det föreslagna återbetalningssystemet för flertalet av låntagarna kommer att innebära rimliga årsbelopp som medför att studieskulden successivt kommer att minska. I de fall systemet skulle råka i mer allvarlig obalans under längre tid bör det enligt hans mening vara självklart att vidta åtgärder för att komma till rätta med denna. En sådan åtgärd är en justering av räntan.

Med hänsyn till dessa uttalanden anser utskottet att motion Sf25 yrkan-de 2 inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Nedsättning av återbetalningen och avskrivning av skulden

I propositionen föreslås att den som bedriver studier och har statligt studiestöd medges uppskov med återbetalningen under studietiden. Detta

föreslås gälla även för den som har utbildningsbidrag för arbetsmarknadsutbildning eller för doktorandstudier. Den som har överklagat sin taxering kan också under vissa förhållanden få sitt årsbelopp nedsatt. Årsbeloppet kan dessutom sättas ned om den återbetalningsskyldiges inkomst under återbetalningsåret beräknas bli väsentligt lägre jämfört med inkomsten enligt taxeringen föregående år. I övrigt föreslås att årsbeloppet kan sättas ned om det finns synnerliga skäl.

Vidare föreslås att skulden avskrivs vid dödsfall och vid 65 års ålder. Den som har studielån från studier på grundskole- eller gymnasial nivå bör kunna få en del av dessa avskrivna om han uppburit lån för minst tre terminers studier på eftergymnasial nivå. Avskrivning bör dock medges med högst en tredjedel av studielånet per termin och får avse högst sex terminer. Slutligen föreslås att studielån kan skrivas av om det finns skäl.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf23 yrkande 8 att riksdagen beslutar att inkomster från heltidsarbete under 3,5 basbelopp skall medföra avgiftsbefrielse det året samt avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften. Vidare begär motionärerna i yrkande 9 att riksdagen beslutar att inkomster från deltidarbete som beräknat på 4% av årsinkomsten skulle ge ett årsbelopp på mindre än 5% av basbeloppet medför avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften.

I motion Sf22 av Carl Bildt m. fl. begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om att rätten till nedsättning för den som överklagat sin taxering bör tillämpas generöst samt att korrigerig av beloppet bör ske automatiskt om den taxerade inkomsten nedsätts i högre instans. Motionärerna begär vidare i yrkande 6 att riksdagen beslutar att rätt till viss avskrivning av skulden bör finnas för alla som uppburit studiemedel för minst sex terminers heltidsstudier. Sådan avskrivning bör ske med 6% av basbeloppet per termin för gymnasiala studier och för uppnådda 20 poäng för postgymnasiala studier. Dessutom bör studieskulden avskrivas med ett basbelopp för den som avlägger doktorsexamen.

Vad först gäller frågan om avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden för låntagare med låga inkomster vill utskottet erinra om att utskottet ovan tillstyrkt ett konsekvent genomfört inkomstrelaterat återbetalningssystem. Utskottet har också framhållit att huvudprincipen i det nya systemet bör vara att alla låntagare skall betala tillbaka sina skulder. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att möjlighet till såväl nedsättning av avgiften som avskrivning av skulden finns i vissa speciella fall avstyrker utskottet bifall till motion Sf23 yrkandena 8 och 9.

I fråga om nedsättning av årsbeloppet för den som överklagat sin taxering framgår det av propositionen att sådan nedsättning bör vara möjlig om det framstår som oskäligt att fastställa årsbeloppet utan hänsyn till överklagandet. Bedömningen av vad som skall anses som oskäligt bör enligt utskottets mening avgöras av tillämplande myndighet i varje enskilt fall. Utskottet vill dock understryka att nedsättning inte bör komma i fråga när överklagandet gäller mindre belopp eller rör tveksamma principfrågor. Vad därefter gäller frågan om automatisk korrigerig av återbetalningsbeloppet i de fall den taxerade inkomsten nedsätts i högre instans och nedsättning av årsbeloppet inte medgivits vill utskottet framhålla följande.

Med hänsyn till att taxeringen i besvärssärenden ofta fastställs flera år efter beslut i första instans skulle ett sådant förfarande medföra ett betydande administrativt merarbete, vilket inte kan anses motiverat. Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motion Sf22 yrkande 5.

När det slutligen gäller förslaget om avskrivning av skulden för alla som uppburit studiemedel under sex terminer samt för den som avlägger doktorsexamen kan utskottet konstatera att förslaget innebär en subvention för den som genomgått längre utbildningar oavsett vederbörandes betalningsförmåga. Enligt utskottets mening saknas det skäl att införa en sådan subvention, och utskottet avstyrker bifall även till yrkande 6 i motion Sf22.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även två motioner från den allmänna motionstiden vilka tar upp frågan om avskrivning av studieskulden för läkare i glesbygd. I motion Sf418 av Ulla Orring och Rune Ångström begärs ett tillkännagivande om att sådan nedskrivning bör kunna ske för att stimulera läkare till att arbeta i glesbygd. Alf Svensson begär i motion Sf335 förslag om att läkare som förbinder sig att upprätthålla tjänst under viss tid i av läkarbrist drabbad region skall få del av studieskulden avskriven.

Frågan har berörts i propositionen med anledning av att Landstingsförbundet och socialstyrelsen förordnat att möjligheterna prövas att avskrivna delar av skulden för personalkategorier som arbetar inom hälso- och sjukvård i glesbygd. Departementschefen framhåller därvid att förslaget innebär i det närmaste olösliga rättviseproblem mellan olika studerandekategorier och olika delar av landet. Han anser det inte heller ur principiell synvinkel vara rimligt att studiestödet på detta sätt används för att tillgodose olika avnämares behov av arbetskraft.

Utskottet delar departementschefens uppfattning i denna fråga och avstyrker således bifall till motionerna Sf418 och Sf335.

Betalning och utmätning

Enligt propositionen skall årsbelopp och andra avgifter betalas enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen utser. Regeringen bemyndigas bestämma att mindre årsbelopp inte fastställs för debitering. Vidare skall fastställda belopp som inte har erlagts inom föreskriven tid få tas ut genom utmätning utan föregående dom eller utslag.

I motion Sf23 av Lars Werner m. fl. begärs i yrkande 10 att riksdagen beslutar att utmätning av obetalda studieskulder skall föregås av dom eller utslag.

En bestämmelse om att avgiftsbelopp i fråga om studiemedelsavgifter får tas ut genom utmätning utan föregående dom eller utslag infördes den 1 januari 1968 efter förslag i proposition 1967: 143. Förslaget hade föregåtts av ett omfattande utredningsarbete och tillstyrktes av en enig riksdag (2 LU 1967: 76, rskr. 402). Motsvarande bestämmelse har sedan dess gällt och återfinns enligt nuvarande regler i 8 kap. 73 § studiestödslagen (1973: 349). Enligt utskottets mening saknas det anledning att nu förorda någon ändring i detta avseende, och utskottet avstyrker motion Sf23 yrkande 10.

I propositionen föreslås att det nya studiemedelssystemet skall träda i kraft den 1 januari 1989. Äldre föreskrifter skall fortfarande gälla för studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. De som har studieskulder i nuvarande återbetalningssystem föreslås efter ansökan kunna medges att dessa återbetalas enligt de nya reglerna. För dem som återbetalar både enligt de gamla och de nya reglerna bör bestämmelserna utformas så att ingen behöver erlagga högre årsbelopp än vad som motsvaras av 5 % av den egna inkomsten. Den som återbetalar enbart enligt de gamla reglerna skall inte behöva återbetala mer än högst 5 % av avgiftsunderlaget.

Lars Werner m. fl. framhåller i motion Sf23 att det bör ligga i samhällets intresse att så många som möjligt väljer att betala igen de gamla studielånen efter de nya reglerna. Med hänsyn till att de som erhållit studiemedel hittills inte har fått del av den subvention som bidragsdelen i det nya systemet utgör bör de få en avskrivning av skulden med 10 % om de väljer att betala skulden efter de nya reglerna. Motionärerna begär i yrkande 13 att riksdagen beslutar i enlighet härmed.

Utskottet kan för sin del inte finna några särskilda skäl att genom stimulansåtgärder söka förmå dem som har studieskulder i nuvarande system att återbetala enligt de nya reglerna. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf23 yrkande 13 och tillstyrker propositionen i förevarande del.

Administration

I propositionen föreslås att de studiesociala myndigheterna skall bevilja och utbetala studiemedel samt svara för återbetalningssystemet. Riksgäldskontoret föreslås svara för den erforderliga upplåningen av medel för studielångivningen.

I två motioner tas upp frågan om medelshanteringen. Carl Bildt m. fl. begär i motion Sf22 yrkande 2 ett tillkännagivande om att det – innan det nya studiemedelssystemet träder i kraft – bör prövas om inte bankerna på ett konkurrenskraftigt sätt skulle kunna sköta medelshanteringen.

Motionärerna i motion Sf25 av Margareta Andrén m. fl. begär i yrkande 3 ett tillkännagivande om att det på sikt bör prövas en ordning där bankväsendet helt eller delvis övertar såväl finansiering som administration av studiemedlen och att regeringen därför ges i uppdrag att inbjuda bankerna till konkreta diskussioner i frågan.

Beträffande medelshanteringen vill utskottet framhålla att studiemedelskommittén förutsättningslöst prövat olika alternativ. Kommittén har därvid funnit att riksgäldskontoret kan sköta den för studiestödet aktuella upplåningen till lägre kostnad än vad bankerna kan. En av anledningarna härtill är att staten som låntagare inte är förknippad med någon kreditrisk. Kommittén har därför förordat att riksgäldskontoret skall svara för upplåningen, och till denna uppfattning har departementschefen anslutit sig. Utskottet har inte heller någon annan uppfattning i frågan och tillstyrker således propositionen i denna del. Motionerna Sf22 yrkande 2 och Sf25 yrkande 3 i nu behandlad del avstyrks följaktligen.

I fråga om administrationen av studiemedelssystemet vill utskottet framhålla att det i dag finns en väl fungerande administration genom CSN och de övriga studiesociala myndigheterna. Utskottet ser inga skäl att förorda någon ändring härvidlag, framför allt inte med hänsyn till att det under en lång övergångsperiod kommer att finnas två parallella återbetalningssystem. Utskottet tillstyrker sålunda propositionens förslag om administrationen och avstyrker motion Sf25 yrkande 3 även i denna del.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även den under den allmänna motionstiden väckta motionen Sf404 av Bengt Westerberg m. fl. vari begärs ett tillkännagivande om ändrade budgeteringsprinciper för studiemedel på så sätt att lånedelen läggs utanför statsbudgeten.

Enligt utskottets mening får motionen anses vara tillgodosedd genom propositionens förslag om upplåningen av medel, och den påkallar således inte någon riksdagens åtgärd.

Anslagsfrågor

Regeringen har till anslaget Studiemedel m. m. föreslagit ett förslagsanslag av 3 290 000 000 kr. för budgetåret 1988/89. Vidare har regeringen föreslagit att till Centrala studiestödsnämnden m. m. för budgetåret 1988/89 – utöver tidigare föreslaget anslag – anvisas 16 100 000 kr.

I motion Sf22 av Carl Bildt m. fl. begärs i yrkande 8 att – till följd av motionärernas förslag om förändringar i studiemedelssystemet – riksdagen till studiemedel m. m. anvisar 200 milj. kr. utöver regeringens förslag eller 3 490 000 000 kr.

Utskottet har ovan avstyrkt de i motion Sf22 begärda förslagen om förändringar i det nya studiemedelssystemet. Till följd härav avstyrker utskottet även bifall till det i motionen framställda anslagsyrkandet och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till studiemedel.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om ytterligare medel till centrala studiestödsnämnden m. m.

Lagförslagen

Det i proposition 1987/88:116 framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349) har inte föranlett några erinringar från utskottets sida, och förslaget återfinns i bilaga 1. Nuvarande lydelse av 8 kap. återfinns dock i bilaga 2.

Beträffande det i proposition 1987/88:116 framlagda förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370) kan utskottet konstatera att den aktuella paragrafen, 20 §, har ändrats genom beslut av riksdagen (prop. 1987/88: 82, NU 30, rskr. 219). Förslaget i den nu aktuella propositionen bör jämkas i enlighet härmed och utskottet framlägger därför i bilaga 3 ett nytt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Övriga frågor

Ett villkor för att *en utbildning skall berättiga till statligt studiestöd* är att utbildningen är statlig, statsunderstödd eller står under statlig tillsyn. Det ankommer på regeringen att besluta om vid vilka utbildningar eleverna kan uppbära studiestöd, och utbildningarna i fråga återfinns i till studiestödsförordningen bilagda förteckningar.

I den under den allmänna motionstiden väckta motionen Sf416 av Karl-Göran Biörsmark begärs ett tillkännagivande om att studiemedel bör utgå till elever vid Pählmans handelsinstitut, oaktat att institutet inte står under statlig tillsyn.

Enligt vad utskottet erfarit har någon framställan till regeringen om statsbidrag eller statlig tillsyn inte gjorts av ifrågavarande handelsinstitut. Regeringen har därför inte haft anledning att pröva frågan om rätt till studiemedel för eleverna. Vid sådant förhållande anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motion Sf416.

Utskottet behandlar slutligen den under den allmänna motionstiden väckta motionen Sf415 av Jan Sandberg. I motionen begärs ett tillkännagivande om att ett nytt studiefinansieringssystem bör införas, som bl. a. innebär statsgaranterade lån med 160 % av basbeloppet per år.

Utskottet har ovan tillstyrkt propositionens förslag om ett förbättrat studiemedelssystem. Med hänsyn härtill anser utskottet att motion Sf415 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande avslag på proposition 1987/88: 116 och begäran om nytt förslag med studielön*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf24 och 1987/88:Sf26.

2. *beträffande utredning om studielön*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf23 yrkande 1 och 1987/88:Sf411.

3. *beträffande vissa faktorerers betydelse för högre utbildning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf22 yrkande 1.

4. *beträffande uppföljning i syfte att minska social snedrekrytering*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf27.

5. *beträffande barntillägg i form av bidrag*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf23 yrkande 3.

6. *beträffande barntillägg i form av lån*

att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 och med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 4 beslutar att 4 kap. 14 § studiestödslagen (1973:349) skall upphöra att gälla.

7. *beträffande totalbeloppets storlek*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 2 antar i proposition 1987/88: 116 framlagt förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349) såvitt avser 4 kap. 13 §.

8. beträffande *studiebidraget*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 5 antar 4 kap. 24 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.
9. beträffande *vuxenstuderande under högskolenivå*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf23 yrkande 12.
10. beträffande *inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf22 yrkande 7 i denna del antar 4 kap. 21 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.
11. beträffande *höjda fribeloppsgränser*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf22 yrkande 3.
12. beträffande *en utredning om fribeloppsgränserna*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf25 yrkande 1.
13. beträffande *ekonomiskt stöd till vissa gymnasieelever*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf23 yrkande 11.
14. beträffande *påbörjande av återbetalning*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 6 antar 8 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.
15. beträffande *differentierade procentsatser för årlig återbetalning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf23 yrkande 7.
16. beträffande *inkomstbegrepp vid återbetalning m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf22 yrkande 4 samt yrkande 7 i denna del antar 8 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.
17. beträffande *en uppföljning av återbetalningsreglerna*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf25 yrkande 2.
18. beträffande *avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden för låntagare med låga inkomster*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf23 yrkandena 8 och 9.
19. beträffande *avskrivning av studieskulden för alla som uppburit studiemedel en viss tid*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf22 yrkande 6.
20. beträffande *nedsättning av återbetalning*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf22 yrkande 5 dels antar 8 kap. 6 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen, dels godkänner vad utskottet anfört.
21. beträffande *avskrivning av studieskulden för läkare i glesbygd*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf335 och 1987/88:Sf418.
22. beträffande *utmätning m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 10 antar 8 kap. 16 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen.
23. beträffande *övergångsbestämmelser*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Sf23 yrkande 13 antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen såvitt avser övergångsbestämmelserna.

24. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen *dels* antar förslaget till lag om ändring i studiestöds-
lagen i den mån förslaget inte omfattas av vad utskottet hemställt
ovan. *dels* med bifall till proposition 1987/88:116 antar det av utskot-
tet framlagda och i bilaga 2 intagna förslaget till lag om ändring i
kommunalskattelagen (1928: 370).

25. beträffande *beräkningen av räntan på studielån*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 i denna del
godkänner de riktlinjer för beräkningen av räntan på studielån som
förordats i propositionen.

26. beträffande *medelshanteringen av studielån*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 i denna del och
med avslag på motionerna 1987/88:Sf22 yrkande 2 och 1987/88:Sf25
yrkande 3 i motsvarande del bemyndigar fullmäktige i riksgäldskon-
toret att svara för den erforderliga upplåningen av medel för studie-
långivning.

27. beträffande *ändrade budgeteringsprinciper för studiemedel*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf404.

28. beträffande *administrationen av studiemedel*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 i denna del och
med avslag på motion 1987/88:Sf25 yrkande 3 i motsvarande del
godkänner de riktlinjer för administrationen av studiemedel som
förordats i propositionen.

29. beträffande *medelsanvisningen till studiemedel*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 och med anled-
ning av proposition 1987/88: 100, bil. 10, littera E, punkt E 4 samt
med avslag på motion 1987/88:Sf22 yrkande 8 till *Studiemedel m. m.*
för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 3 290 000 000 kr.,

30. beträffande *medelsanvisning till centrala studiestödsnäm-
nden m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 till *Centrala
studiestödsnämnden m. m.* – utöver tidigare anvisat ramanslag
(SfU 1987/88: 20, rskr. 216) – för budgetåret 1988/89 anvisar
16 100 000 kr.,

31. beträffande *studiemedel till elever vid visst handelsinstitut*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf416,

32. beträffande *ett nytt studiefinansieringssystem*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf415.

Stockholm den 10 maj 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Ralf Lindström (s),
Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Lena
Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm
(s), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Margareta Persson (s),
Barbro Sandberg (fp) och Maud Björnemalm (s).

1. Avslag på proposition 1987/88: 116 och begäran om nytt förslag med studielön (mom. 1)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "I fråga" och på s. 8 slutar med "och Sf411." bort ha följande lydelse:

Utskottet är starkt kritiskt till regeringens förslag till nytt studiemedelssystem eftersom det viktigaste problemet – skuldskrisen – inte är löst. Med regeringens förslag kan studieskulden, trots full återbetalning, växa under 20–30 år för vissa akademikergrupper om deras löneutveckling blir svag. Det gäller framför allt grupper med lång studietid och låg inkomst, t. ex. bibliotekariéer och socionomer. Vissa grupper kommer aldrig att kunna betala tillbaka skulden. Detta beror på att i det föreslagna systemet skall 4% av inkomsten årligen användas för amortering på studielånen medan räntan föreslås bli mellan 5 och 6% (utan avdragsrätt). Således kommer studieskulden att växa så länge som årslönen är mindre än skulden.

Enligt utskottets mening bör därför ett nytt studiemedelssystem konstrueras på ett helt annat sätt än som föreslagits i propositionen. Målet bör vara att garantera den rekrytering till högre utbildning som kunskapssamhället ställer krav på, minska den sociala snedrekryteringen och effektivisera utbildningssystemet. En reformering av studiemedelssystemet måste därför inriktas på följande punkter. Skuldbördan efter studietiden måste kraftigt lättas. Detta är enligt alla undersökningar den viktigaste åtgärden för att trygga rekryteringen till högre studier och minska den sociala snedrekryteringen. Vidare måste studenterna få drägliga förhållanden under studietiden, på grund av såväl rekryteringsskäl som för att minska bredvidarbetandet och därmed effektivisera studierna. Tyngdpunkten i statens subvention bör lyftas fram ytterligare och utgöra en betydande bidragsdel. Studiemedelssystemet skall dessutom skapa så litet byråkrati som möjligt samt vara enkelt och överskådligt.

Med dessa utgångspunkter anser utskottet att den enda rimliga lösningen är att införa en beskattad studielön på 100% av basbeloppet kompletterad med statsgaranterade lån på 80% av basbeloppet. Därutöver bör enligt utskottets mening ett återbetalningspliktigt barntillägg utgå i avvaktan på att ett generellt ekonomiskt stöd till barnfamiljer i form av vårdnadsbidrag införs. Vidare bör såväl studielön som statsgaranterade lån utgå utan någon prövning mot egen inkomst. Utskottet förutsätter också att införandet av en beskattad studielön innebär att litteraturkostnader blir avdragsgilla. Beträffande återbetalning av det statsgaranterade lånet anser utskottet – med hänsyn till den begränsade skuldbörda som det nu förordade systemet innebär – att inkomstrelaterade regler motsvarande de som föreslagits i propositionen kan accepteras, dock med den ändringen att inkomstbegreppet skall vara taxerad inkomst.

Utskottet anser således att riksdagen bör avslå propositionen och begära

ett nytt förslag i enlighet med det anförda. Detta bör ges regeringen till känna.

SfU 1987/88: 26

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avslag på proposition 1987/88: 116 och begäran om nytt förslag med studielön*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Sf24 yrkande 1 och 1987/88:Sf26 och med anledning av motion 1987/88:Sf24 yrkande 2 *dels* avslår proposition 1987/88: 116, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Utredning om studielön (mom. 2)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "I fråga" och på s. 8 slutar med "och Sf411." bort ha följande lydelse:

Det i propositionen framlagda förslaget löser enligt utskottets mening inte de grundläggande problemen i dagens studiemedelssystem och det motsvarar inte heller kommande behov. Målet för ett studiemedelssystem måste vara att ge acceptabla ekonomiska förhållanden för alla såväl under som efter studietiden. Utskottet anser att det enda sättet att uppnå detta mål är att införa en statlig studielön. De principer som bör ligga till grund för ett sådant system är bl. a. följande. Lika lön för alla högskolestudier. Rimlig ekonomisk standard, som innebär att nivån bör sättas så att den disponibla inkomsten efter skatt motsvarar 210% av basbeloppet. Prestationsprövad rätt till fortsatt lön samt maximerad tid för rätt till studielön med möjlighet till dispens.

Enligt utskottets mening bör en utredning av ett studielönesystem i enlighet med det anförda snarast komma till stånd. Detta bör med bifall till motion Sf23 yrkande 1 ges regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utredning om studielön*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 1 och med anledning av motion 1987/88:Sf411 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Vissa faktorerers betydelse för högre utbildning (mom. 3)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Kenth Skärvik (fp) och Siri Häggmark (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att sambandet mellan hög utbildning, god status och bra lön en gång var mycket tydligt. Utvecklingen har emellertid nu nått därhän att den som väljer att satsa på en lång utbildning riskerar att få en lägre livslön än den som satsar direkt på ett yrke. Detta har sin grund i hur lönebildningen går till och i hur kunskap inom olika områden värde-

sätts, men framför allt påverkas den enskildes ekonomiska situation av hur skatte- och bidragssystemen är utformade. Enligt utskottets mening är det självklart att såväl lönebildning som skattepolitik måste ge förutsättningar för både den enskildes förkovran och samhällets utveckling. De uppenbara brister och obalanser som finns i vårt nuvarande skattesystem kan inte kompenseras genom studiemedelssystemet. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *vissa faktorerers betydelse för högre utbildning* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Barntillägg i form av bidrag (mom. 5)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "När det" och slutar med "3 och 4." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser – i likhet med motionärerna i motion Sf23 – att ett barntillägg bör finnas inom studiemedelssystemet. Sådant barntillägg bör dock i första hand utgå som bidrag och fastställas till 25 % av basbeloppet.

Regeringen bör framlägga förslag härom i så god tid att förslaget kan träda i kraft den 1 januari 1988.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *barntillägg i form av bidrag* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Barntillägg i form av lån (mom. 6)

Under förutsättning av avslag på reservation 4

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *barntillägg i form av lån* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 4 och med avslag på proposition 1987/88: 116 i denna del *dels* beslutar att 4 kap. 14 § studiestödslagen (1973: 349) inte skall upphöra att gälla. *dels* vidtar de ändringar i propositionens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349) som föranleds därav i fråga om ingressen och 4 kap. 16, 19, 23 och 25 §§.

6. Totalbeloppets storlek (mom. 7)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Såsom framhålls" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att även med regeringens förslag om höjning av totalbeloppet till 170% av basbeloppet blir den ekonomiska situationen ohållbar för studerande med barn och de som trots kännbara bostadskostnader inte uppfyller villkoren för bostadsbidrag. Totalbeloppet täcker inte heller kostnaderna för dem som studerar på annan ort. De behöver pengar till hemresor och har ofta kostnader för bostad på studieorten även under sommaruppehållet. Då studiemedel endast utgår under terminerna är det nödvändigt för de studerande att arbeta under ferierna. En undersökning från Stockholms universitet visar att medelstudenten bara hade råd att vara ledig tre veckor under sommaren 1987 och 11% hade inte råd med någon ledighet alls. Enligt utskottets mening bör totalbeloppet även ge utrymme för viss ledighet under terminsuppehåll. Utskottet anser därför att totalbeloppet bör höjas till 185% av basbeloppet.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *totalbeloppets storlek*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 2 antar 4 kap. 13 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservantens förslag

4 kap.

2 §

Studiemedel utgår med 9,44 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om inte något annat följer av 16, 19, 22 eller 25 §.

Studiemedel utgår med 10,28 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om inte något annat följer av 16, 19, 22 eller 25 §.

7. Studiebidraget (mom. 8)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Såsom nämnts" och slutar med "yrkande 5." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är bidragsdelen i studiemedelssystemet betydelsefull ur rekryteringssynpunkt då den är en direkt överblickbar förmån. En successiv höjning av bidragsdelen är också ett steg mot studielön. Utskottet anser därför att bidragsdelen bör höjas till 92,5% av basbeloppet, vilket värdesäkrar bidragsdelen som då kommer att utgöra 50% av totalbeloppet.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *studiebidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 5 antar 4 kap. 24 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservantens förslag

4 kap.

24 §

Studiebidraget utgör 2,78 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och om 30 dagar för deltidsstuderande. Är den studerande för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 19 och 21–23 §§ inte berättigad till fullt studiemedel minskas först studiebidraget och därefter studielånet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör studielån.

Studiebidraget utgör 5,14 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och om 30 dagar för deltidsstuderande. Är den studerande för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 19 och 21–23 §§ inte berättigad till fullt studiemedel minskas först studiebidraget och därefter studielånet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör studielån.

8. Vuxenstuderande under högskolenivå (mom. 9)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Studiesituationen för" och slutar med "yrkande 12." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att ca en tredjedel av studiemedelstagarna, omkring 50 000 studerande, genomgår utbildning i gymnasieskolan, kommunala vuxenutbildningen och folkhögskolan. Även för dessa elever bör principen att ingen skall behöva skuldsätta sig för studier under högskolenivå gälla. Om denna grupp frigörs från studiemedelssystemet skapas ett stort resursutrymme för förbättringar för dem som läser vid universitet och högskolor. Enligt utskottets mening bör därför vuxenstuderande som studerar under högskolenivå få sina studier finansierade genom det särskilda vuxenstudiestödet, och regeringen bör snarast återkomma med förslag som tillgodoser detta syfte.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *vuxenstuderande under högskolenivå*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel (mom. 10).

SFU 1987/88: 26

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Departementschefen framhåller" och slutar med "motsvarande del." bort ha följande lydelse:

Det i propositionen föreslagna inkomstbegreppet sammanräknad inkomst innebär bl. a. att underskotts- och förlustavdrag som uppkommit t. ex. på grund av innehav av villa eller rörelse ej får tillgodoräknas. Sålunda drabbas enligt utskottets mening exempelvis barnfamiljer, som ofta om möjligt väljer att bo i en egen villa samt vissa nyetablerade egna företagare.

Även om någon absolut rättvisa ej går att uppnå i dylika sammanhang anser utskottet att taxerad inkomst bättre än sammanräknad inkomst speglar den enskildes ekonomiska situation och således bör användas som inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel.

Utskottet tillstyrker således motion Sf22 yrkande 7.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. *beträffande inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 7 i motsvarande del antar 4 kap. 21 § förslaget till lag om ändring i studiestöds- lagen med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

4 kap.

21 §

Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas vad som på det halvåret kan beräknas belöpa av det belopp som kan förutses bli den studerandes *sammanräknade* inkomst vid taxeringen till statlig inkomstskatt för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av första stycket.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får för utomlands bosatta och sjömän föreskriva andra regler för inkomstberäkningen.

Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas vad som på det halvåret kan beräknas belöpa av det belopp som kan förutses bli den studerandes *taxerade* inkomst vid taxeringen till statlig inkomstskatt för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av första stycket.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får för utomlands bosatta och sjömän föreskriva andra regler för inkomstberäkningen.

10. Höjda fribeloppsgränser (mom. 11)

SfU 1987/88: 26

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "I fråga" och slutar med "yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör prövningen av rätt till studiemedel mot egen inkomst på sikt upphöra. Därmed understryks att studiemedelsystemet är ett generellt system. En avskaffad inkomstprövning skulle också medföra besparingar i administrationen och underlätta hanteringen för den enskilde. Riskén för att en avskaffad prövning skulle leda till att de studerande förvärvsarbetar så mycket jämsides med studierna att dessa skulle försummas är ringa, eftersom rätten till studiemedel är knuten till deltagande i undervisningen och viss studietakt. Om tillfredsställande studieresultat uppnås bör det enligt utskottets mening vara den enskildes sak att i övrigt disponera sin tid. Med hänsyn till att ett omedelbart avskaffande av inkomstprövningen skulle ge ett merutflöde av studiebidrag på 450 milj. kr., måste en reform genomföras successivt i en takt som blir beroende av kostnadsutvecklingen. Som ett första etappmål anser utskottet att fribeloppsgränserna bör höjas med 10 procentenheter för vardera halvåret fr. o. m. den 1 januari 1989, och regeringen bör därför snarast framlägga förslag härom. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *höjda fribeloppsgränser*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Sf22 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. En utredning om fribeloppsgränserna (mom. 12)

Margareta Andrén (fp), Margó Ingvardsson (vpk) och Barbro Sandberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet vill" och på s. 12 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion Sf25 framförda uppfattningen att ett alternativ till slopad inkomstprövning skulle vara att låta prövningen omfatta endast de inkomster de studerande har under den tiden då studiemedel utgår medan ferieinkomsterna skulle vara undantagna från prövning. Enligt utskottets mening finns det skäl att studera frågan för att se hur ett sådant system skulle kunna utformas och vilka kostnader det skulle innebära för statsverket i form av ett ökat antal oreducerade studiemedel. Riksdagen bör därför hos regeringen begära att CSN får ett sådant uppdrag.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

12. beträffande *en utredning om fribeloppsgränserna*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf25 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

12. Ekonomiskt stöd till vissa gymnasieelever (mom. 13)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "I fråga" och slutar med "avstyrks följaktligen." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de ekonomiska villkoren för ungdomar mellan 18 och 20 år måste förbättras. Den sociala snedrekrytering som kan mätas vid universitet och högskolor grundas redan vid gymnasiestudierna. Det finns undersökningar som visar att det finns ett klart samband mellan valet till gymnasieskolan och föräldraekonomin.

Enligt utskottets mening bör därför regeringen snarast utreda förutsättningarna för att ge gymnasieelever över 18 år, som påbörjat sina gymnasiestudier före 18 års ålder, ett förstärkt ekonomiskt stöd. Detta komplement till studiehjälp bör lämpligen motsvara bidragsdelen i studiemedelssystemet eller i vart fall en del därav. Vad utskottet med bifall till motion Sf23 yrkande 11 således anfört bör ges regeringen till känna.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *ekonomiskt stöd till vissa gymnasieelever*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Påbörjande av återbetalning (mom. 14)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 6." bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till att de studerande under flera års studietid tvingats leva under knappa omständigheter anser utskottet att det finns behov av en längre återbetalningsfri period när studierna avslutats. Enligt utskottets mening bör därför återbetalningen av studiemedel även fortsättningsvis påbörjas först under det tredje året efter att studiestöd senast uppskrivits.

dels att moment 14 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

14. beträffande *påbörjande av återbetalning*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 6 antar 8 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

8 kap.

3 §

Om det vid ingången av ett kalenderår har gått minst sex månader efter den senaste tidsperiod för vilken den återbetalningsskyldige har fått studiestöd enligt 3, 4 eller 7 kap. skall återbetalningen av studielånen börja med det kalenderåret.

Återbetalningen skall börja under det tredje året efter det för vilket den återbetalningsskyldige har fått studiestöd enligt 3, 4 eller 7 kap.

14. Differentierade procentsatser för årlig återbetalning (mom. 15)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet anser" och på s. 15 slutar med "yrkande 7." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i propositionen framförda uppfattningen att återbetalningen skall inkomstrelateras men anser att det finns starka skäl som talar för att procentsatserna bör differentieras beroende på inkomst. Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion Sf23 att för heltidsarbetande bör ingen återbetalning ske när inkomsterna understiger 3,5 basbelopp, och vid inkomster mellan 3,5 och 5 basbelopp bör den årliga avgiften vara 3% av årsinkomsten. Först vid inkomster över 5 basbelopp bör den årliga avgiften fastställas till 4% av årsinkomsten. För deltidsarbetande bör ingen återbetalning ske om årsbeloppet understiger 5% av basbeloppet. Vid inkomster från deltidsarbeten som grundar årsbelopp upp till 10% av basbeloppet bör återbetalningen ske med 3% av årsinkomsten på den del av inkomsten som överstiger den lönenivå som ger ett årsbelopp på 5% av basbeloppet. Inkomster från deltidsarbete som medför årsbelopp med högre belopp än 10% av basbeloppet bör medföra en återbetalning på 3% på hela årsinkomsten, och vid inkomster över 5 basbelopp bör en återbetalning ske med 4% av årsinkomsten.

Regeringen bör framlägga förslag om differentierad återbetalning i enlighet med det anförda och i så god tid att förslaget kan träda i kraft den 1 januari 1988.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *differentierade procentsatser för årlig återbetalning*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motsvarande del." bort ha följande lydelse:

Det i propositionen föreslagna inkomstbegreppet sammanräknad inkomst innebär bl. a. att underskotts- och förlustavdrag som uppkommit t. ex. på grund av innehav av villa eller rörelse ej får tillgodoräknas. Sålunda drabbas enligt utskottets mening exempelvis barnfamiljer, som ofta om möjligt väljer att bo i en egen villa samt vissa nyetablerade egna företagare.

Även om någon absolut rättvisa ej går att uppnå i dylika sammanhang anser utskottet att taxerad inkomst bättre än sammanräknad inkomst speglar den enskildes verkliga betalningsförmåga och således bör användas som inkomstbegrepp vid återbetalning av studiemedel.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Såsom ovan nämnts har särskilda återbetalningsregler utformats för personer bosatta utomlands. Dessa regler innebär att den årliga återbetalningen – oberoende av inkomsten – skall utgöra en tjugondel av skulden, dock lägst 15% av basbeloppet. Detta system ger enligt utskottets mening en klarare uppfattning om återbetalningstiden, och utskottet anser att även en i Sverige bosatt låntagare bör ha möjlighet att välja sådan återbetalning.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *inkomstbegrepp vid återbetalning m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 4 och yrkande 7 i motsvarande del antar 8 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

8 kap.

4 §

Årsbeloppet för ett kalenderår skall vara fyra procent av den återbetalningsskyldiges *sammanräknade* inkomst enligt den senaste taxeringen till statlig inkomstskatt. Som taxering gäller beslut om taxering i första instans.

När det gäller sådana återbetalningsskyldiga som under det inkomstår den senaste taxeringen avser var bosatta utomlands eller var sjömän får regeringen föreskriva att återbetalningen i stället skall ske med ett belopp som svarar mot en

Årsbeloppet för ett kalenderår skall vara fyra procent av den återbetalningsskyldiges *taxerade* inkomst enligt den senaste taxeringen till statlig inkomstskatt *om inte annat följer av andra stycket*. Som taxering gäller beslut om taxering i första instans.

När det gäller sådana återbetalningsskyldiga som under det inkomstår den senaste taxeringen avser var bosatta utomlands eller var sjömän får regeringen föreskriva att återbetalningen i stället skall ske med ett belopp som svarar mot en

Regeringens förslag

tjugondel av den kvarstående låneskulden, dock minst femton procent av basbeloppet det år återbetalningen skall göras.

Till det årsbelopp som den återbetalningsskyldige skall betala får läggas sådana avgifter som regeringen har föreskrivit med stöd av 1 § andra stycket.

Reservanternas förslag

tjugondel av den kvarstående låneskulden, dock minst femton procent av basbeloppet det år återbetalningen skall göras. *Meddelas sådana föreskrifter får även en i Sverige bosatt låntagare fullgöra sin återbetalningsskyldighet i enlighet med dem.*

Till det årsbelopp som den återbetalningsskyldige skall betala får läggas sådana avgifter som regeringen har föreskrivit med stöd av 1 § andra stycket.

16. En uppföljning av återbetalningsreglerna (mom. 17)

Margareta Andrén och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "riksdagens åtgärd." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning finns det en risk för att återbetalningsreglerna med det valda inkomstbegreppet kommer att visa sig mycket betungande framför allt för låntagare som förutom studieskulden har lån för att finansiera sitt boende. Som bostadssituationen är på många håll i landet i dag är det ofta svårt att få bostad på annat sätt än att köpa bostadsrätt eller småhus. Det finns därför enligt utskottets mening anledning att noga följa verkningarna av återbetalningsreglerna för att kunna förändra dessa om det visar sig att de blir alltför betungande för låntagarna.

Vad utskottet med bifall till motion Sf25 yrkande 2 således anfört bör ges regeringen till känna.

dels att moment 17 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

17. beträffande *en uppföljning av återbetalningsreglerna* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf25 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden för låntagare med låga inkomster (mom. 18)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Vad först" och slutar med "8 och 9." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vikten av att avgiftsbefrielse och avskrivning av skulden generellt bör komma i fråga för låntagare med låga inkomster. I likhet med motionärerna i motion Sf23 anser utskottet därför att inkomster från heltidsarbete under 3,5 basbelopp bör medföra avgiftsbefrielse det året samt avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften. Vidare bör inkomster från deltidsarbete som beräknat på 4% av årsinkomsten skulle ge ett årsbelopp på mindre än 5% av basbeloppet medföra

avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden med belopp motsvarande årsavgiften.

Regeringen bör lägga fram förslag om avgiftsbefrielse och avskrivning av skulden i enlighet med det anförda och i så god tid att förslaget kan träda i kraft den 1 januari 1988.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. *beträffande avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden för låntagare med låga inkomster*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Sf23 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

18. Avskrivning av studieskulden för alla som uppburit studiemedel en viss tid (mom. 19)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "När det" och slutar med "motion Sf22." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att den som under lång tid har avstått från arbetsinkomster på grund av studier har dragit på sig en extra stor skuldbörda. Det är därför motiverat att staten avskriver en del av denna skuld. Därmed främjas också rekryteringen till de mer krävande studierna, och de sociala hinder som föreligger motverkas. Rätt till avskrivning bör enligt utskottets mening gälla alla som uppburit studiemedel för minst sex terminers helstidsstudier eller deltidstudier av motsvarande total omfattning. De sex terminerna skall kunna gälla såväl gymnasiala som postgymnasiala studier och behöver inte omfatta en sammanhängande tidsperiod. Avskrivning bör ske med 6% av basbeloppet per termin för gymnasiala studier (dvs. 10% av lånet) och med 6% av basbeloppet per uppnådda 20 poäng för postgymnasiala studier.

I syfte att stimulera till ökad forskning anser utskottet också att en särskild avskrivning av skulden bör göras för den som avlägger doktorsexamen. Därvid bör en skuldavskrivning ske med en summa som motsvarar ett basbelopp.

Regeringen bör framlägga förslag om avskrivning av studieskulden i enlighet med det anförda och i så god tid att reglerna kan träda i kraft den 1 januari 1989.

dels att moment 19 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

19. *beträffande avskrivning av studieskulden för alla som uppburit studiemedel en viss tid*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Sf22 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

19. Nedsättning av återbetalning (mom. 20)

SfU 1987/88: 26

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Hägmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "I fråga" och på s. 17 slutar med "yrkande 5." bort ha följande lydelse:

Som grund för beräkning av årsbelopp skall enligt propositionen gälla beslutet om taxering i första instans. Detta kan i vissa fall få orimliga konsekvenser, och enligt utskottets mening bör därför bestämmelsen om rätten till nedsättning av återbetalningen för den som överklagat sin taxering tillämpas generöst. Utskottet anser vidare att om den taxerade inkomsten nedsätts vid prövning i högre instans bör en korrigerig av återbetalningsbeloppet göras automatiskt.

Vad utskottet med bifall till motion Sf22 yrkande 5 således anført bör ges regeringen till känna.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *nedsättning av återbetalning*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 5 *dels* antar 8 kap. 6 § förslaget till lag om ändring i studiestödslagen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

20. Avskrivning av studieskulden för läkare i glesbygd (mom. 21)

Margareta Andrén och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Frågan har" och slutar med "och Sf335." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att pröva skilda vägar för att stimulera läkare att ta anställning eller öppna praktik i läkarglesa län. En väg är att skriva ned studieskulden för dessa läkare. Utskottet anser – i motsats till vad som framhållits i propositionen – att en sådan åtgärd varken skulle innebära några större rättviseproblem eller vara principiellt felaktig. Rätt till nedskrivning av studieskulden bör dock enligt utskottets mening förbehållas de läkare som förbinder sig att upprätthålla tjänsten under en viss tid. Vidare bör urvalet av de län eller delar av län som skall komma i fråga för sådan möjlighet till nedskrivning göras av socialstyrelsen. Med det anförda anser utskottet att frågan om nedskrivning av studieskulden för läkare som tjänstgör i läkarglesa län bör övervägas ytterligare i syfte att framlägga förslag härom. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att moment 21 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

21. beträffande *avskrivning av studieskulden för läkare i glesbygd*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Sf335 och 1987/88:Sf418 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "förevarande del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör det ligga i samhällets intresse att så många som möjligt väljer att betala igen de gamla studielånen efter de nya återbetalningsreglerna. Med hänsyn till att de som erhållit studiemedel hittills inte har fått del av den subvention som bidragsdelen i det nya systemet utgör anser utskottet att de bör få en avskrivning av skulden med 10% om de väljer att betala skulden efter de nya reglerna.

dels att moment 23 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

23. *beträffande övergångsbestämmelser*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf23 yrkande 13 antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen såvitt avser övergångsbestämmelserna med den ändring att punkt 2 erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Den som har beviljats studiestöd som avser tid före ikraftträdandet kan begära att dessa efter år 1989 skall återbetalas enligt bestämmelserna i 8 kap. i dess nya lydelse. De ändrade betalningsvillkoren skall tillämpas fr. o. m. den 1 januari visst år.

Reservantens förslag

Den som har beviljats studiestöd som avser tid före ikraftträdandet kan begära att dessa efter år 1989 skall återbetalas enligt bestämmelserna i 8 kap. i dess nya lydelse. *I sådant fall skall en avskrivning av skulden göras med 10 procent.* De ändrade betalningsvillkoren skall tillämpas fr. o. m. den 1 januari visst år.

22. Medelshanteringen av studielån (mom. 26)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Beträffande medelshanteringen" och slutar med "avstyrks följaktligen." bort ha följande lydelse:

Enligt propositionen skall medelshanteringen skötas av riksgäldskontoret och centrala studiestödsnämnden (CSN). CSN:s medverkan behövs, enligt utskottets uppfattning, för vissa myndighetsuppgifter, främst för att avgöra vilka som är berättigade till studiemedel. Däremot är utskottet inte övertygat om att en statlig medelshantering är den mest effektiva modellen. Erfarenheten visar att andra lösningar ofta är mer rationella. Utskottet anser därför att bankväsendet bör få tillfälle att erbjuda sina tjänster så att en bedömning kan ske om deras medverkan erbjuder fördelar för de studerande, i form av t. ex. service, och om en sådan medverkan är ekonomiskt konkurrenskraftig. Detta bör ske omgående, så att beslut i denna fråga kan fattas innan det nya studiemedelssystemet träder i kraft.

Vad utskottet med bifall till motion Sf22 yrkande 2 anfört om bankernas medverkan i medelshanteringen bör ges regeringen till känna.

dels att moment 26 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelshanteringen av studielån*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 2 och med anledning av motion 1987/88:Sf25 yrkande 3 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1987/88: 116 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Medelshanteringen av studielån och administration av studiemedel (mom. 26 och 28)

Margareta Andrén och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Beträffande medelshanteringen" och på s. 19 slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör på sikt prövas en ordning där bankväsendet helt eller delvis övertar såväl finansiering som administration av studiemedlen. Detta skulle vara till fördel för de studerande som därigenom bl. a. får tillgång till sådan ekonomisk rådgivning och specialkunskaper som CSN inte har eller inte bör skaffa resurser för att ge.

Utskottet anser därför att regeringen bör inbjuda bankerna till konkreta diskussioner för att få veta hur dessa skall kunna medverka i större omfattning än vad som för närvarande är möjligt. En förutsättning för en sådan medverkan skall givetvis vara att staten även i fortsättningen lämnar lånegaranti.

Vad utskottet med bifall till motion Sf25 yrkande 3 således anfört bör ges regeringen till känna.

dels att momenten 26 och 28 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelshanteringen av studielån*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 i denna del och motion 1987/88:Sf25 yrkande 3 i motsvarande del samt med avslag på motion 1987/88:Sf22 yrkande 2 *dels* bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att svara för den erforderliga upplåningen av medel för studielångivning, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

28. beträffande *administrationen av studiemedel*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88: 116 i denna del och motion 1987/88:Sf25 yrkande 3 i motsvarande del *dels* godkänner de riktlinjer för administrationen av studiemedel som förordats i propositionen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Under förutsättning av bifall till reservationerna 9, 10, 15, 18 och 19.

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "till studiemedel." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt de i motion Sf22 begärda förslagen om förändringar i det nya studiemedelssystemet. Till följd härav bör riksdagen till studiemedel anvisa 200 milj. kr. utöver regeringens förslag eller totalt 3 490 000 000 kr.

dels att moment 29 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

29. beträffande *medelsanvisningen till studiemedel*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf22 yrkande 8 och med anledning av propositionerna 1987/88: 116 och 1987/88: 100, bil. 10, litt. E, punkt E 4 till *Studiemedel m. m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 3 490 000 000 kr.

Särskilt yttrande

Studiemedel till elever vid visst handelsinstitut

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m) och Barbro Sandberg (fp) anför:

Enligt gällande regler kan studiemedel utgå till privata skolor om skolan antingen har statligt stöd eller står under statlig tillsyn.

I motion 1987/88:Sf416 yrkas att studiemedel skall utgå till elever vid Påhlmans handelsinstitut.

Vi anser att motionens krav är berättigat men konstaterar att studiemedel kan utgå till berörda elever om skolan är beredd att bli ställd under statlig tillsyn. Vi avstår därför nu från något yrkande i frågan.

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹
dels att 4 kap. 14, 17 och 40 §§ skall upphöra att gälla,
dels att i 1, 3 och 7 kap. orden "återbetalningspliktiga studiemedel"
skall bytas ut mot "studielån",
dels att 4 kap. 8, 13, 16, 19, 21, 23-25, 36, 41 och 42 §§, 8 kap., 9 kap.
2-2 b §§ samt rubriken närmast före 8 kap. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
8 §

Har en studerande för sådana studier som avses i 1 § erhållit studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. under sammanlagt minst sex år, utgår studiemedel för ytterligare sådana studier endast om det finns särskilda skäl.

Har en studerande för sådana studier som avses i 2 § erhållit studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. under sammanlagt minst fem år, utgår studiemedel för ytterligare sådana studier endast om det finns särskilda skäl.

Har en studerande för sådana studier som avses i 2 § erhållit studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. under sammanlagt minst tre år, utgår studiemedel för ytterligare sådana studier endast om det finns särskilda skäl.

13 §

Studiemedel utgår med 8,06 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om *ej* annat följer av 14, 16, 17, 19, 22 eller 25 §.

Studiemedel utgår med 9,44 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om *inte något* annat följer av 16, 19, 22 eller 25 §.

¹Lagen omtryckt 1987:303.

För en heltidsstuderande minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar med en artondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

<i>Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 15 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret</i>		<i>Del av basbeloppet</i>	
		<i>januari-juni</i>	<i>juli-december</i>
högst	2	135 procent	135 procent
	3	125 procent	125 procent
	4	110 procent	110 procent
	5	95 procent	95 procent
	6	85 procent	85 procent
	7	70 procent	80 procent
	8	60 procent	70 procent
	9	50 procent	70 procent
lägst	10	40 procent	55 procent

Föreslagen lydelse

För en heltidsstuderande minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar med en artondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

<i>Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 15 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret</i>		<i>Del av basbeloppet</i>	
		<i>januari-juni</i>	<i>juli-december</i>
högst	2	135 procent	135 procent
	3	125 procent	125 procent
	4	110 procent	110 procent
	5	95 procent	95 procent
	6	85 procent	85 procent
	7	70 procent	80 procent
	8	60 procent	70 procent
	9	50 procent	70 procent
lägst	10	40 procent	55 procent

För deltidsstuderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med en niondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan, för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 30 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret

	<i>Del av basbeloppet</i>
1	160 procent
2	150 procent
3	140 procent
4	130 procent
lågst 5	120 procent

Utöver vad som följer av första stycket minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till deltidsstuderande för varje hel sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med två fyrtyofemtedelar av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Föreslagen lydelse

För en deltidsstuderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med en niondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan, för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 30 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret

	<i>Del av basbeloppet</i>
1	160 procent
2	150 procent
3	140 procent
4	130 procent
lågst 5	120 procent

21 §

Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under kalenderhalvåret. Värdet av naturaförmåner fastställs av regeringen. Statligt eller statsskommunalt bostadsbidrag, allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag, handikappersättning och annat studiestöd enligt denna lag än korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag räknas inte som inkomst.

Med förmögenhet förstås i 17 och 19 §§ skattepliktig förmögenhet enligt lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas vad som på det halvåret kan beräknas belöpa av det belopp som kan förutses bli den studerandes sammanräknade inkomst vid taxeringen till statlig inkomstskatt för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av första stycket.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får för utomlands bosatta och sjömän föreskriva andra regler för inkomstberäkningen.

23 §

Vid beräkning enligt 13, 14, 16, 17 och 19 §§ av studiemedel tillämpas det basbelopp som gäller vid ingången av den tidsperiod för vilken studiemedlen är avsedda.

Vid beräkning enligt 13, 16 och 19 §§ av studiemedel tillämpas det basbelopp som gäller vid ingången av den tidsperiod för vilken studiemedlen är avsedda.

24 §

I studiemedel ingår studiebidrag. Barntillägg utgår dock endast i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Studiebidraget utgör 2,78 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande

För varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och om 30 dagar för deltidstuderande utgör studiebidraget 121 kronor. Om studiemedlen för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 17, 19 och 21–23 §§ utgår med lägre belopp än 8,06 procent av basbeloppet utgör studiebidraget dock endast så stor del av 121 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp som utgår och 8,06 procent av basbeloppet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör återbetalningspliktiga studiemedel.

och om 30 dagar för deltidstuderande. Är den studerande för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 19 och 21–23 §§ inte berättigad till fullt studiemedel minskas först studiebidraget och därefter studielånet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör studielån.

25 §

Studerande, som till följd av bestämmelserna i 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 § ej är berättigad till studiemedel, kan dock få återbetalningspliktiga studiemedel om synnerliga skäl föreligger.

Om synnerliga skäl föreligger, får studiemedel utgå med högre belopp än som följer av 10, 13, 14, 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 §. Det överskjutande beloppet utgår i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

En studerande, som till följd av bestämmelserna i 16, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 § inte är berättigad till studiemedel, kan dock få extra studiemedel i form av studielån, om det finns särskilda skäl.

Om det finns särskilda skäl, får extra studiemedel i form av studielån utgå utöver de studiemedelsbelopp som följer av 10, 13, 16, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av första och andra styckena meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

36 §

Studiemedel enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna icke med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiemedel enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 § eller 3 kap. 1 §.

Studiemedel kan även utgå för sjukperiod som avses i 28 § enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen.

41 §

Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel samt barntilllägg vid tillämpning av 40 § avrundas till helt kronor vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

Studiemedel enligt detta kapitel avrundas till närmast lägre hela kronor.

42 §

För den som under ett kalenderhalvår *ej* är berättigad till mer än fem procent av basbeloppet i studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel bortfaller rätten till sådant studiestöd.

För den som under ett kalenderhalvår *inte* är berättigad till mer än fem procent av basbeloppet i studiebidrag och *studielån* bortfaller rätten till sådant studiestöd.

8 kap. Återbetalning av studielån

Allmänna bestämmelser

1 § Den som uppburit studielån skall återbetala lånet. På lånet skall också betalas en årlig ränta.

I samband med återbetalningen får också tas ut avgifter för administrativa kostnader enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Betalningen av lånet och räntan sker med ett visst belopp varje kalenderår (årsbelopp). Det inbetalade beloppet skall avräknas i första hand på den upplupna räntan och därefter på kapitalskulden. Ränta som inte betalas under det år den har upplupit läggs vid årets slut till kapitalskulden.

2 § Före varje kalenderårs början fastställer regeringen den ränta som under året skall utgå på studielån.

3 § Om det vid ingången av ett kalenderår har gått minst sex månader efter den senaste tidsperiod för vilken den återbetalningsskyldige har fått studie-stöd enligt 3, 4 eller 7 kap. skall återbetalningen av studielånen börja med det kalenderåret.

4 § Årsbeloppet för ett kalenderår skall vara fyra procent av den återbetalningsskyldiges sammanräknade inkomst enligt den senaste taxeringen till statlig inkomstskatt. Som taxering gäller beslutet om taxering i första instans.

² Nuvarande lydelse av 8 kap. finns i bilaga 2 till betänkandet.

När det gäller sådana återbetalningsskyldiga som under det inkomstår den senaste taxeringen avser var bosatta utomlands eller var sjömän får regeringen föreskriva att återbetalningen i stället skall ske med ett belopp som svarar mot en tjugondedel av den kvarstående låneskulden, dock minst femton procent av basbeloppet det år återbetalningen skall göras.

Till det årsbelopp som den återbetalningsskyldige skall betala får läggas sådana avgifter som regeringen har föreskrivit med stöd av 1 § andra stycket.

5 § Har den återbetalningsskyldige uppburit nya studielån sedan skyldighet att återbetala tidigare lån har inträtt, skall de nya lånen läggas samman med de tidigare.

Nedsättning

6 § Årsbeloppet får sättas ned

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander,

2. om den återbetalningsskyldiges inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats,

3. om den återbetalningsskyldige har överklagat den taxering som ligger till grund för beräkningen av årsbeloppet

och det med hänsyn till omständigheterna framstår som oskäligt att låta årsbeloppet grundas på den taxeringen, eller

4. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl att sätta ned årsbeloppet och det kan antas att den omständigheten som föranleder nedsättningen kommer att bestå längre än ett år, får nedsättning ske tills vidare.

7 § Beslut om nedsättning av årsbeloppet får ändras

1. om de inkomstförhållanden som legat till grund för beslutet har ändrats väsentligt, eller

2. om det i något annat hänseende har inträffat en förändring som väsentligt påverkar rätten till nedsättning.

8 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om nedsättning enligt 6 eller 7 §.

Avskrivning

9 § Studielån som kvarstår obetalda det år den återbetalningsskyldige fyller sextiofem år skall avskrivas. Utan hinder härav kvarstår betalningsskyldigheten för påförda men inte betalda årsbelopp avseende de tre senaste kalenderåren. Om det finns synnerliga skäl, får dock också sådana årsbelopp skrivas av efter ingången av det år den återbetalningsskyldige fyller sextiofem år.

10 § Om den återbetalnings-skyldige avlider, skall återstående kapitalskuld och upplupen ränta avskrivras.

11 § Den som tidigare uppburit studielån för studier enligt 4 kap. 2 § kan befrias från att återbetala viss del av dessa lån om han under minst tre terminer erhållit studielån för studier enligt 4 kap. 1 §. Sådan befrielse får avse högst sex terminer och för varje termin uppgå till en tredjedel av studielånet under terminen.

12 § Utöver vad som följer av 9–11 §§ får studielån avskrivras i fall då det föreligger synnerliga skäl till det.

Frivillig återbetalning

13 § I syfte att stimulera en snabb återbetalning av studielån får regeringen meddela föreskrifter om premier för sådana återbetalningsskyldiga som återbetalar sina studielån med större belopp än de årsbelopp de är skyldiga att betala.

Fastställande av årsbelopp

14 § För varje kalenderår då återbetalning skall göras fastställs årsbeloppet för den återbetalningsskyldige. Uppkommer brutet krontal skall årsbeloppet avrundas till närmast lägre hela krontal. Regeringen får föreskriva att årsbeloppet skall fastställas till noll kronor, om årsbeloppet, beräknat enligt 4 § första stycket, skulle understiga fem procent av årsbeloppet det år återbetalningen skall göras.

Om årsbeloppet ändras genom beslut om nedsättning gäller det nedsatta beloppet som fastställt årsbelopp.

Den återbetalningsskyldige skall underrättas skriftligen om det årsbelopp som har fastställts för honom.

Betalning

15 § *Det fastställda årsbeloppet och sådana avgifter som regeringen har föreskrivit med stöd av 1 § andra stycket skall betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.*

Utmätning m.m.

16 § *Årsbelopp och andra avgifter enligt denna lag som inte har betalats inom föreskriven tid får tas ut genom utmätning utan föregående dom eller utslag.*

Årsbelopp eller del därav som inte har betalats, frivilligt eller genom utmätning, före utgången av november månad det tredje året efter betalningsåret, skall inte föranleda vidare indrivningsåtgärder.

Särskilda bestämmelser om återbetalning i vissa fall

17 § *Om någon har uppburit studielån för en sjukperiod enligt bestämmelserna i 3 kap. 15–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där gäller i fråga om återbetalningen bestämmelserna i 18 och 19 §§.*

18 § Studielån som avser den delen av en sjukperiod som följer efter en karenstid om 14 dagar skall inte återbetalas annat än i de fall som anges i 19 §.

I karenstiden får inräknas bara tid under sådan studietid som avses i 3 kap. 15 §, 4 kap. 28 § eller 7 kap. 17 §.

Vid beräkning av karenstiden skall två eller flera sjukperioder räknas som en sammanhängande sjukperiod, om den senare perioden börjar inom 20 dagar efter det att den tidigare slutade.

19 § Uppbär den studerande sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, skall han för varje sjukdag som infaller efter karenstiden enligt 18 § återbetala den del av studielånet som motsvarar sjukpenning över 25 kronor. Detsamma gäller också om den studerande med anledning av sin sjukdom får ersättning enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande eller enligt utländsk lagstiftning om arbetsskadeförsäkring. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring skall inte beaktas vid tillämpning av denna paragraf.

20 § Studielån som avser tid då den studerande har uppburit utbildningsbidrag, enligt bestämmelserna om dagpenning, skall inte återbetalas i den mån avdrag har skett från utbildningsbidraget.

**Ansvarig myndighet, upp-
giftsskyldighet m.m.**

21 § *Frågor enligt detta kapitel prövas av centrala studiestödsnämnden. Frågor om befrielse från återbetalningsskyldighet enligt 18 och 19 §§ prövas dock av den studiemedelsnämnd som föreskrivs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.*

22 § *Den återbetalningsskyldige skall lämna centrala studiestödsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.*

Bestämmelser om hur centrala studiestödsnämnden skall inhämta de uppgifter från den senaste taxeringen som nämnden behöver för tillämpning av detta kapitel meddelas av regeringen.

Den som har fått årsbeloppet nedsatt är skyldig att utan anmaning omedelbart underrätta centrala studiestödsnämnden om någon omständighet som föranlett nedsättningen inte längre föreligger.

23 § *Allmän försäkringskassa skall lämna centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna uppgift om sådan sjukpenning eller ersättning som avses i 19 §. Allmän försäkringskassa skall i övrigt lämna centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel enligt de bestämmelser som regeringen meddelar.*

24 § *Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna försäkringsdomstol, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och centrala studiestödsnämnden sådana uppgifter i fråga om viss person som är av*

betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

Överklagande m.m.

25 § *Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om återbetalning av studielån får överklagas hos kammarrätt.*

Nämndens beslut skall dock gälla omedelbart, om nämnden inte bestämmer något annat.

9 kap.

2 §3

Har någon uppburit studiestöd obehörigen eller med för högt belopp och har han insett eller bort inse detta, kan vad för mycket utgått genast återkrävas.

Avbryter någon sina studier skall första stycket tillämpas beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 15–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där ej återkrävas. Detsamma gäller vid sådan ledighet som avses i 3 kap. 31 §, 4 kap. 44 § och 7 kap. 17 a §.

Avser återkrav enligt första eller andra stycket studiehjälp enligt 3 kap. till sådan studerande, som vid utbetalningstillfället var omyndig, åvilar betalningsskyldigheten den som då var den omyndiges förmyndare.

På återbetalningspliktiga studiemedel enligt 3 kap., på studiemedel enligt 4 kap. och på särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. som återkrävs enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procentenheter överstiger statens utlåningsränta. På andra former av studiestöd som återkrävs enligt denna paragraf utgår ränta enligt samma räntesats från den dag som infaller en månad efter det beslut om återkrav fattats. Om det finns särskilda skäl kan den återbetalningsskyldige befrias helt eller delvis från sin skyldighet att *erlägga* räntan.

På studielån enligt 3 kap., på studiemedel enligt 4 kap. och på särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. som återkrävs enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procentenheter överstiger statens utlåningsränta. På andra former av studiestöd som återkrävs enligt denna paragraf utgår ränta enligt samma räntesats från den dag som infaller en månad efter det beslut om återkrav fattats. Om det finns särskilda skäl kan den återbetalningsskyldige befrias helt eller delvis från sin skyldighet att *beta*la räntan.

2 a §

Fordran, som har uppkommit på grund av att studiestöd har återkrävts och som *utestår oreglerad*, bevakas till och med det år *under vilket* gäldenären fyller 65 år. Därefter avskrivs fordringen.

Avlider gäldenären och *svarar ej dödsbodelägare för fordringen*, avskrivs fordringen om den inte kan betalas med dödsboets tillgångar eller med anlåtande av säkerhet som har ställts för fordringen.

Även *eljest avskrivs fordringen* om indrivningen skulle vålla mer arbete eller kostad än som är skäligt och indrivning inte är påkallad från allmän synpunkt.

En fordran, som har uppkommit på grund av att studiestöd har återkrävts och som *inte har betalats*, bevakas fram till det år gäldenären fyller *sextiofem* år. Därefter avskrivs fordringen.

Om gäldenären avlider, avskrivs fordringen.

Om indrivningen av en sådan fordran som avses i första stycket skulle vålla mer arbete eller kostnad än som är skäligt och indrivning inte är påkallad från allmän synpunkt *får indrivningsåtgärder underlätas*.

2 b §

Till studerande som tidigare har uppburit studiestöd utgår nytt sådant stöd endast om

1. *debiterad studiemedelsavgift*, som förfallit till betalning före det kalenderår som de nya studiemedlen avser, *i sin helhet erlagts eller beslut fattats enligt 8 kap. 39, 40 eller 44-49 §§ att avgift inte skall utgå*,

2. återkrav med stöd av 2 § av *återbetalningspliktiga studiemedel* enligt 3 kap., studiemedel enligt 4 kap. eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. har reglerats av den studerande så att återkrav, som avser högst ett kalenderhalvår, kvarstår oreglerat.

Till *en* studerande som tidigare har uppburit studiestöd utgår nytt sådant stöd endast om

1. *fastställt årsbelopp*, som förfallit till betalning före det kalenderår som de nya studiemedlen avser, *har betalats, och*

2. återkrav med stöd av 2 § av *studielån* enligt 3 kap., studiemedel enligt 4 kap. eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. har reglerats av den studerande så att återkrav, som avser högst ett kalenderhalvår, kvarstår oreglerat.

Om synnerliga skäl föreligger får studiestöd dock beviljas utan hinder av vad som anges i första stycket.

Om det finns synnerliga skäl får studiestöd dock beviljas utan hinder av vad som anges i första stycket.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet.

2. Den som har beviljats studiestöd som avser tid före ikraftträdandet kan begära att dessa efter år 1989 skall återbetalas enligt bestämmelserna i 8 kap. i dess nya lydelse. De ändrade betalningsvillkoren skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari visst år.

3. Den som fortsätter att återbetala studiestöd enligt äldre bestämmelser kan få sin avgift nedsatt till fem procent av sitt avgiftsunderlag enligt äldre föreskrifter.

4. Den som återbetalar studiestöd som avser tid såväl före som efter ikraftträdandet kan begära att återbetalningen kalenderårsvis skall samordnas. Samordningen innebär att äldre föreskrifter om nedsättning av avgift inte skall tillämpas och att det sammanlagda återbetalningsbeloppet inte skall överstiga fem procent av den återbetalningsskyldiges inkomst enligt 8 kap. 4 § i dess nya lydelse. Det sammanlagda återbetalningsbeloppet avräknas i första hand på studiestöd som avser tid före ikraftträdandet.

När det gäller sådana återbetalningsskyldiga som under det inkomståret den senaste taxeringen avser var bosatta utomlands eller var sjömän får regeringen föreskriva att samordningen i stället skall ske enligt andra bestämmelser.

5. De nya föreskrifterna i 8 kap. 11 § om befrielse från att återbetala studiemedel för kommunal eller statlig vuxenutbildning eller för annan gymnasial utbildning eller utbildning vid folkhögskola skall gälla också för sådana studiemedel som den återbetalningsskyldige har erhållit enligt äldre bestämmelser för studier efter år 1983. Vid tillämpningen av 8 kap. 11 § skall därvid återbetalningspliktiga studiemedel enligt 4 kap. 1 § anses lika med studielån.

Har den återbetalningsskyldige redan beviljats befrielse enligt de äldre föreskrifterna kan han få ytterligare befrielse så att det sammanlagda avskrivningsbeloppet per termin uppgår till en tredjedel av det återbetalningspliktiga studiemedlet under terminen.

6. Har en studerande uppburit studiestöd enligt lagen i dess äldre lydelse, skall som villkor för att få nytt studiestöd gälla inte enbart 9 kap. 2 b § i sin nya lydelse utan även paragrafen i dess äldre lydelse.

7. Föreskrifter om när en ansökan enligt dessa övergångsbestämmelser skall vara inkommen meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

8. Frågor om återbetalning enligt dessa övergångsbestämmelser prövas av centrala studiestödsnämnden.

9. Föreskrifterna i 8 kap. 25 § om överklagande m.m. skall även gälla centrala studiestödsnämndens beslut enligt dessa övergångsbestämmelser.

10. Föreskrifter i lag eller annan författning som gäller återbetalningspliktiga studiemedel skall tillämpas också i fråga om studielån enligt 8 kap. i dess nya lydelse, om inte annat föreskrivs.

Nuvarande lydelse av 8 kap. studiestödslagen (1973:349)

8 kap. Återbetalning av studiemedel

Huvudsakliga grunder

1 § Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel skall återbetala dessa genom årliga avgifter.

Återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sjukperiod skall ej återbetalas enligt vad som framgår av 77–80 §§.

Återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på tid under vilken den studerande har uppburit utbildningsbidrag skall ej återbetalas enligt vad som framgår av 80 a §.

2 § Återbetalningen skall börja under det tredje året efter det för vilket den återbetalningsskyldige senast uppburit studiestöd enligt 3, 4 eller 7 kap.

Det år då återbetalningen skall börja benämnas första avgiftsåret.

3 § Återbetalningen fördelas på åren fram till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år eller, om denna tid omfattar mindre än 15 år, på 15 år. Återbetalningen fördelas dock i vissa fall på kortare tid. Bestämmelser härom finns i andra och tredje styckena.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för det första avgiftsåret uppgår till lägst en tiondel av basbeloppet enligt vad som framgår av följande grupper av bestämmelser, nämligen

1. 23 § andra stycket, jämfört med 16–19 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

2. 23 § tredje stycket, jämfört med 16–21 och 24 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än åren fram till och med det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

4 § Återbetalningstiden enligt 3 § förlänges, om

1. med stöd av 44–47 §§ föreskrivits att slutlig avgift ej skall utgå eller skall nedsättas till lägre belopp än som avses i 42 § första stycket,

2. den återbetalningsskyldige för visst år ej erlägger avgift eller del av avgift och debiteringen av avgiften på grund därav förfaller helt eller delvis enligt 66 §.

Förlängningen omfattar det antal år som fordras för debitering av ny avgift i stället för den avgift eller del av avgift som avses i första stycket.

För sådan avgift, som enligt andra stycket skulle belöpa på år efter det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år, bortfaller återbetalningsskyldigheten.

5 § Återbetalningstiden enligt 3 § förkortas, om under denna tid den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp eller om beslut angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet.

Förkortningen avser det antal år i slutet av återbetalningstiden som skulle ha fordrats för debitering av motsvarande avgifter.

6 § Har den återbetalningsskyldige uppburit återbetalningspliktiga studiemedel (nya studiemedel) under år som omfattas av återbetalningstiden för de studiemedel som han tidigare uppburit (äldre studiemedel), fastställles gemensam återbetalningstid för de äldre och de nya studiemedlen.

7 § Återbetalning i fall som avses i 6 § börjar under året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen.

8 § Återbetalning i fall som avses i 6 § fördelas på åren fram till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år eller, om denna tid omfattar mindre än 15 år, på 15 år. Återbetalningen fördelas dock i vissa fall på kortare tid. Bestämmelser härom finns i andra—fjärde styckena och 9 §.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen uppgår till lägst en tiondel av basbeloppet.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen uppgår till lägst det belopp som skulle ha utgått för samma år, om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen, enligt vad som framgår av följande grupper av bestämmelser, nämligen

1. 26 § första stycket, jämfört med 16–21 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§,

2. 26 § andra och tredje styckena, jämförda med 16–21 och 29 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§,

3. 27 §, jämförd med 16–21 och 29 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

Har återbetalningstiden för de äldre studiemedel som avses i 6 § förlängts enligt 4 § första stycket, får den gemensamma återbetalningstiden enligt 6 § ej understiga det antal år som skulle ha gällt, om de nya studiemedlen ej utgått.

9 § Återbetalningstiden i fall som avses i 6 § får ej fördelas på fler år än åren fram till och med det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

10 § Den gemensamma återbetalningstiden enligt 6 § kan förlängas och förkortas. Härvid äger 4 och 5 §§ motsvarande tillämpning.

11 § Avlider den återbetalningsskyldige, bortfaller återbetalningsskyldigheten. Dödsboet efter den avlidne skall dock erlägga ej erlagd avgift för år före det under vilket dödsfallet inträffat. Om synnerliga skäl föreligger, får centrala studiestödsnämnden befria dödsboet från skyldighet att erlägga sådan avgift.

12 § Återbetalningsskyldigheten för år som infaller under återbetalningstiden bestäms på grundval av regleringstal, återbetalningsbelopp, årsbelopp, avgiftsunderlag och avgiftsgräns.

13 § Till fullgörande av återbetalningsskyldigheten skall den återbetalningsskyldige erlägga preliminär avgift och kvarstående avgift.

I vissa fall skall den återbetalningsskyldige erlägga tilläggsavgift, påminnelseavgift, aviseringsavgift och extra avgift.

14 § I detta kapitel förstås med avgiftsår, år som omfattas av återbetalningstiden enligt 2–11 §§ eller bestämmelse som avses där, basbelopp, det basbelopp som gäller vid ingången av avgiftsåret.

Bestämmande av återbetalningsskyldighet

Regleringstal

15 § Centrala studiestödsnämnden fastställer i slutet av varje år ett regleringstal för året.

Regleringstalet för ett år skall utgöra det lägsta av följande två tal, nämligen

1. det tal som erhålles om konsumentprisindex för november månad delas med konsumentprisindex för november månad närmast föregående år,

2. det garantital som regeringen särskilt fastställer.

Regleringstalet anges med fyra decimaler. Den fjärde decimalen höjes till närmast högre tal, om den femte decimalen är fem eller högre.

Återbetalningsbelopp under år före det första avgiftsåret

16 § Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av det år, under vilket den återbetalningsskyldige första gången uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, produkten av det uppburna beloppet och ett jämkat regleringstal.

Har den återbetalningsskyldige under året uppburit återbetalningspliktiga studiemedel vid flera tillfällen, skall varje sådant belopp multipliceras med ett jämkat regleringstal och återbetalningsbeloppet utgöra summan av de belopp som därvid erhålles.

Har under året den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp eller har beslut angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet, minskas dock återbetalningsbeloppet enligt första eller andra stycket med produkten av sådant belopp och ett jämkat regleringstal. Beröres flera belopp skall varje sådant belopp multipliceras med ett jämkat regleringstal och återbetalningsbeloppet enligt första eller andra stycket minskas med summan av de belopp som därvid erhålles.

17 § Med jämkat regleringstal i 16 § första och andra styckena avses det tal som erhålles vid beräkning enligt följande formel, nämligen

$$1 + \frac{a(r-1)}{360},$$

där a motsvarar det antal dagar som återstod av året när den återbetalningsskyldige uppbar återbetalningspliktiga studiemedel och r regleringstalet för året. Månad skall anses motsvara 30 dagar.

18 § Med jämkat regleringstal i 16 § tredje stycket avses det tal som erhålles vid beräkning enligt följande formel, nämligen

$$1 + \frac{a(r-1)}{360},$$

där a motsvarar det antal dagar som återstod av året när den återbetalningsskyldige gjorde den frivilliga återbetalningen eller när beslutet om befrielse enligt 60 § meddelades eller när den återbetalningsskyldige uppbar de medel i fråga om vilka beslutet om återkrav enligt 9 kap. 2 §

meddelades samt r regleringstalet för året. Månad skall anses motsvara 30 dagar.

19 § Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av sådant år, vilket infaller efter det år som avses i 16 § men före första avgiftsåret, summan av följande två belopp, nämligen

1. produkten av regleringstalet för året och återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

2. produkten av ett jämkat regleringstal och de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under året.

Har under året beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp, minskas återbetalningsbeloppet enligt första stycket med det belopp som erhålles vid följande beräkning. Det belopp som återkrävs multipliceras med det jämkade regleringstal som beräknades i slutet av det år, för vilket de studiemedel uppburits som omfattas av återkravet. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande år. Motsvarande sker därefter för varje följande år till och med det år under vilket beslutet om återkrav meddelats. Avser återkravsbeloppet studiemedel som uppburits under mer än ett år, skall detta fördelas på respektive år, varefter varje fördelat belopp skall beräknas på nyss angivet sätt. Återbetalningsbeloppet enligt första stycket skall då minskas med summan av de belopp som därvid erhålles.

Vid fastställande av återbetalningsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena samt 17 och 18 §§ motsvarande tillämpning.

Återbetalningsbelopp under avgiftsår

20 § Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av avgiftsår summan av följande två tal, nämligen,

1. produkten av

a) återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år, minskat med dels summan av de preliminära och kvarstående avgifter som under året debiterats den återbetalningsskyldige, dels belopp som den återbetalningsskyldige under året återbetalt frivilligt jämte sådan förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket återbetalningsskyldighet har bortfallit enligt 4 § sista stycket, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under året, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats under året, och

b) regleringstalet för året,

2. produkten av

a) de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under året och

b) ett jämkat regleringstal.

Vid fastställande av återbetalningsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena, 17 och 18 §§ samt 19 § andra stycket motsvarande tillämpning.

21 § Har under visst år beslut om debitering av avgift helt eller delvis förfallit enligt 66 § på grund av att den återbetalningsskyldige ej erlagt det debiterade beloppet eller del därav, ökas återbetalningsbeloppet enligt 20 § första stycket 1. a) med det belopp som erhålles vid följande beräkning. Det belopp som ej betalats multipliceras med det regleringstal som fastställts i slutet av det år, för vilket avgiften debiterats den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras sedan i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande år. Motsvarande

sker därefter för varje följande år till och med året närmast före det under vilket beslutet om debitering av avgiften förfallit.

Har den återbetalningsskyldige under året återfått preliminär eller kvarstående avgift enligt 74 § första stycket, andra stycket eller enligt 75 § ökas återbetalningsbeloppet enligt 20 § första stycket 1. a) med det utbetalade beloppet.

Årsbelopp

22 § Årsbelopp beräknas för den återbetalningsskyldige för varje år från och med det första avgiftsåret till och med det år som infaller närmast efter det sista år vid vars utgång den återbetalningsskyldige har ett återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§.

23 § Årsbelopp beräknas för det första avgiftsåret till belopp motsvarande det tal som erhålles, om återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång delas med ett tal motsvarande

1. för återbetalningsskyldig, som under det första avgiftsåret skall fylla högst 36 år, antalet år från och med det första avgiftsåret till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige skall fylla 50 år,

2. för äldre återbetalningsskyldig, som under det första avgiftsåret skall fylla högst 51 år, 15 år,

3. för annan äldre återbetalningsskyldig, antalet år från och med det första avgiftsåret till och med det år under vilket han skall fylla 65 år.

Understiger återbetalningsbeloppet vid utgången av året närmast före det första avgiftsåret en tiondel av basbeloppet, beräknas dock årsbeloppet för det första avgiftsåret till samma belopp som återbetalningsbeloppet.

Uppgår årsbeloppet för det första avgiftsåret, beräknat enligt första stycket, till lägre belopp än en tiondel av basbeloppet, bestämmes årsbeloppet för det första avgiftsåret i stället till en tiondel av basbeloppet.

24 § Årsbelopp för senare avgiftsår än det första beräknas för återbetalningsskyldig som ej under något avgiftsår uppburit återbetalningspliktiga studiemedel till produkten av årsbeloppet för närmast föregående avgiftsår och det regleringstal som fastställts i slutet av detta avgiftsår.

Årsbelopp enligt första stycket får ej beräknas till högre belopp än som motsvarar återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

Har andra stycket tillämpats vid beräkning av årsbelopp och skall årsbelopp senare ånyo beräknas för visst år på grund av samma återbetalningsskyldighet, skall detta årsbelopp beräknas till det årsbelopp som skulle ha beräknats för året, om andra stycket ej tillämpats och årsbelopp beräknats för varje år. Därvid får årsbeloppet dock aldrig beräknas till högre belopp än återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

25 § För återbetalningsskyldig som under visst avgiftsår (avgiftsår c) uppburit återbetalningspliktiga studiemedel (nya studiemedel), beräknas årsbeloppet för närmast följande år (avgiftsår d) till belopp motsvarande det tal som erhålles, om återbetalningsbeloppet vid utgången av avgiftsår c delas med ett tal motsvarande

1. för återbetalningsskyldig, som under avgiftsår d skall fylla högst 36 år, antalet år från och med avgiftsår d till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige skall fylla 50 år,

2. för äldre återbetalningsskyldig, som under avgiftsår d skall fylla högst 51 år, 15 år,

3. för annan äldre återbetalningsskyldig, antalet år från och med avgiftsår d till och med det år under vilket han skall fylla 65 år.

Om det för viss återbetalningsskyldig, som avses i första stycket 1 eller 2, med stöd av 44–47 §§ föreskrivits att slutlig avgift för avgiftsår före avgiftsår d ej skall utgå eller skall nedsättas till lägre belopp än som avses i 42 § första stycket, får dock hans årsbelopp för avgiftsår d aldrig bestämmas till högre belopp än det belopp som fordras för att antalet återbetalningsår skall vara minst detsamma som om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen. Därvid förutsättes att avgift för varje återstående avgiftsår utgår med belopp som avses i 42 § första stycket.

Andra stycket äger motsvarande tillämpning om den återbetalningsskyldige för avgiftsår före avgiftsår d ej erlagt avgift eller del av avgift och debiteringen av avgiften på grund därav förfallit helt eller delvis enligt 66 §.

26 § Understiger återbetalningsbeloppet vid utgången av det avgiftsår c, som avses i 25 §, en tiondel av basbeloppet, beräknas dock årsbeloppet för avgiftsår d till samma belopp som återbetalningsbeloppet.

Uppgår årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, beräknat enligt 25 §, till lägre belopp än en tiondel av basbeloppet, bestämmas årsbeloppet för avgiftsår d i stället till en tiondel av basbeloppet.

Årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, får dock bestämmas till högst det belopp som fordras för att antalet återbetalningsår skall vara minst detsamma som om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen.

27 § Årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, bestämmas, utan hinder av 25 eller 26 §, alltid till lägst det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsår d skulle ha beräknats, om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen.

28 § Bestämmelserna i 25–27 §§ äger motsvarande tillämpning, om återbetalningsskyldig under annat år än avgiftsår uppburit nya återbetalningspliktiga studiemedel och återbetalningsbelopp ånyo skall beräknas för tidigare återbetalningsskyldighet vid utgången av samma år.

29 § För återbetalningsskyldig som efter ingången av det första avgiftsåret uppburit återbetalningspliktiga studiemedel beräknas årsbeloppet för senare avgiftsår än det avgiftsår d, som avses i 25 §, till produkten av årsbeloppet för närmast föregående avgiftsår och det regleringstal som fastställts i slutet av detta avgiftsår.

Årsbeloppet enligt första stycket får ej beräknas till högre belopp än som motsvarar återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

Vid fastställande av årsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 24 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

Avgiftsunderlag

30 § Avgiftsunderlaget utgör summan av den återbetalningsskyldiges inkomst och den del av hans förmögenhet som överstiger sex basbelopp.

31 § *har upphävts genom lag (1987:1177).*

32 § Avgiftsunderlaget minskas med ett basbelopp, om den återbetalningsskyldige vid årets ingång har vårdnaden om barn som är under tio år eller om han då har eget barn som är under tio år och lever tillsammans med barnets vårdnadshavare.

Minskning enligt första stycket får dock ej avse större belopp än den del av avgiftsunderlaget som avser den återbetalningsskyldiges inkomst.

33 § Avgiftsunderlaget avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor.

34 § Om ej annat följer av andra stycket, förstås i 30 och 32 §§ med inkomst den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten för avgiftsåret.

Avdrag för underskott i förvärvskälla vid taxeringen läggs till den återbetalningsskyldiges taxerade inkomst. Lag (1987:1177).

35 § Med förmögenhet förstås i 30 § skattepliktig förmögenhet enligt förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt vid utgången av året närmast före avgiftsåret. Lag (1987:1177).

Avgiftsgräns

36 § Avgiftsgränsen är tre och ett halvt basbelopp.

Avgiftsgränsen avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor.

Preliminär avgift

37 § Preliminär avgift utgår för varje avgiftsår, om ej annat följer av beslut enligt 39, 40 eller 41 §.

38 § Preliminär avgift för ett avgiftsår utgår med det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsåret beräknats.

Om undantag från första stycket finns bestämmelser i 39–41 §§.

39 § På ansökan av den återbetalningsskyldige kan medges att preliminär avgift för visst avgiftsår ej skall utgå eller att den skall nedsättas, om bättre överensstämmelse mellan den preliminära och motsvarande slutliga avgift, beräknad enligt 43–49 §§, därigenom kan antagas uppkomma.

Ansökan enligt första stycket skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden före utgången av året efter avgiftsåret. Ansökan som kommit in senare prövas enligt 43 §.

Om den återbetalningsskyldiges ekonomiska förhållanden ändras på sådant sätt att avgift skall utgå med högre belopp än som tidigare beslutats, skall den återbetalningsskyldige snarast anmäla detta till centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämnden får på ansökan av den återbetalningsskyldige ompröva beslut om att preliminär avgift inte skall utgå eller skall sättas ned.

40 § Är den återbetalningsskyldiges betalningförmåga nedsatt på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak och kan det antagas att så kommer att vara fallet under längre tid, dock ej för hela återbetalningstiden, kan på ansökan av den återbetalningsskyldige medges att preliminär avgift för två eller flera avgiftsår ej skall utgå eller skall nedsättas. Sådant beslut får avse högst tio avgiftsår i sänder.

41 § Sådant preliminär avgift för annat avgiftsår än det sista som ej uppgår till 100 kronor skall ej utgå som preliminär avgift för avgiftsåret.

Slutlig avgift och kvarstående avgift

42 § Slutlig avgift för ett avgiftsår utgår utan särskild prövning med det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsåret beräknats.

43 § Fråga om slutlig avgift för ett avgiftsår prövas särskilt för viss återbetalningsskyldig.

1. om medgivande enligt 39 § har lämnats.
2. om den återbetalningsskyldige begär sådan prövning eller
3. om den återbetalningsskyldige inte har betalt den preliminära avgiften i sin helhet före utgången av året efter avgiftsåret och om han bedöms ha varit bosatt i riket under avgiftsåret.

För prövningen gäller 44–49 §§. Ansökan om prövning enligt första stycket 2 skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden före utgången av november månad tredje året efter avgiftsåret.

44 § Slutlig avgift utgår ej för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldiges avgiftsunderlag ej överstiger avgiftsgränsen.

Om ej särskilda skäl föranleder annat, skall den återbetalningsskyldiges avgiftsunderlag anses överstiga avgiftsgränsen för avgiftsår under vilket han icke varit bosatt i riket.

45 § För återbetalningsskyldig som hela avgiftsåret varit bosatt i riket utgår slutlig avgift med högst en femtedel av den del av avgiftsunderlaget som överstiger avgiftsgränsen.

46 § Om synnerliga skäl föreligger, kan slutlig avgift för ett avgiftsår nedsättas till lägre belopp än som följer av 42 § första stycket eller 45 §.

47 § Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga nedsatt på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak och kan det antagas att så kommer att vara fallet under längre tid, dock ej för hela återbetalningstiden, kan medges att slutlig avgift för två eller flera avgiftsår ej skall utgå eller skall nedsättas. Sådant beslut får avse högst tio avgiftsår i sänder.

48 § Vid prövning enligt 43 § avrundas slutlig avgift till samma belopp som motsvarande preliminära avgift, om den slutliga avgiften överstiger eller understiger den preliminära avgiften med mindre än 100 kronor.

49 § Vid prövning enligt 43 § får slutlig avgift för ett avgiftsår icke bestämmas till högre belopp än att summan av denna slutliga avgift och följande två poster uppgår till högst samma belopp som summan av återbetalningsbeloppet vid utgången av året närmast före det år då slutlig avgift prövas och den preliminära avgift som har debiterats den återbetalningsskyldige för avgiftsåret

1. den preliminära avgift som debiterats den återbetalningsskyldige för det år då slutlig avgift prövas,
2. summan av dels belopp som den återbetalningsskyldige återbetalt frivilligt under det år då slutlig avgift prövas jämte förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under samma avgiftsår, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats under samma avgiftsår.

Har den återbetalningsskyldige enligt 74 § första eller andra stycket eller enligt 75 § återfått belopp som han erlagt i preliminär eller kvarstående avgift och har detta belopp ej tidigare beaktats vid beräkning av återbetalningsbeloppet vid utgången av året närmast före det år då slutlig avgift prövas, skall detta återbetalningsbelopp ökas med beaktande av det återburna beloppet. Motsvarande gäller i fråga om avgift eller del av avgift i fråga om vilken beslut om debitering förfallit enligt 66 §.

Det belopp i fråga om vilket beslut meddelats om återkrav och som avses i första stycket 2 skall beräknas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 19 § andra stycket. Vid ökning som avses i andra stycket äger 21 § motsvarande tillämpning.

50 § Fastställs vid prövning enligt 43 § den slutliga avgiften till högre belopp än motsvarande preliminära avgift, skall den återbetalningsskyldige erlägga det överskjutande beloppet såsom kvarstående avgift.

51 § För kvarstående avgift utgår en tilläggsavgift. Tilläggsavgiften beräknas efter tolv öre för varje hel krona, dock minst tio kronor. Tilläggsavgiften avrundas till närmast högre hela krontal. I fråga om tilläggsavgift tillämpas 61 § andra stycket, 62 § andra stycket samt 63, 65 och 66 §§ på motsvarande sätt.

Särskilda bestämmelser om avgift för återbetalningsskyldig som är bosatt utom riket

52 § Erlägger återbetalningsskyldig som är bosatt utom riket ej avgift inom föreskriven tid, får bestämmas att han genast skall fullgöra hela sin återbetalningsskyldighet genom att utge det belopp som han haft att erlägga, om han genom frivillig återbetalning skolat bringa återbetalningsskyldigheten att omedelbart upphöra.

Frivillig återbetalning

53 § Återbetalningsskyldig har rätt att frivilligt återbetala större belopp än som debiterats honom.

Återbetalning enligt första stycket kan avse

1. hela den återbetalningsskyldighet som den återbetalningsskyldige har utöver vad som debiterats honom enligt beslut, som ej förfallit enligt 66 §.

2. del av den återbetalningsskyldighet som den återbetalningsskyldige har utöver vad som debiterats honom enligt beslut, som ej förfallit enligt 66 §.

54 § Vill återbetalningsskyldig fullgöra återbetalning enligt 53 § andra stycket 1, skall detta anses ske på den dag som centrala studiestödsnämnden bestämmer.

55 § Återbetalning enligt 53 § andra stycket 1 före första avgiftsåret skall avse summan av följande två belopp, nämligen

1. produkten av återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år och ett jämkat regleringstal.

2. produkten av de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under året och ett jämkat regleringstal.

Har under året den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp eller har besluten angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet, minskas dock summan enligt första stycket med produkten av sådant belopp och ett jämkat regleringstal.

Vid fastställande av det belopp som skall erläggas enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena, 17 och 18 §§ samt 19 § andra stycket motsvarande tillämpning. Därvid skall dock det regleringstal gälla som fastställts i slutet av närmast föregående år.

56 § Återbetalning enligt 53 § andra stycket 1 under ett avgiftsår skall avse återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång

1. minskat med dels belopp som debiterats den återbetalningsskyldige till betalning av preliminära och kvarstående avgifter under året, dels belopp som den återbetalningsskyldige under året återbetalt frivilligt jämte förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket återbetalningsskyldighet har bortfallit enligt 4 § sista stycket, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under året, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § meddelats under året.

2. ökat med dels avgift eller del av avgift som den återbetalningsskyldige erlagt under tidigare avgiftsår och som han under året återfått enligt 74 § första eller andra stycket eller enligt 75 §, dels avgift eller del av avgift i fråga om vilken beslut om debitering under året förfallit enligt 66 §.

3. ökat med produkten av det belopp varmed återbetalningspliktiga studiemedel utgått under året och ett jämkat regleringstal.

Från beloppet enligt första stycket avdrages det belopp som motsvarar förhöjning enligt 57 §.

Vid beräkning enligt första stycket äger följande bestämmelser motsvarande tillämpning, nämligen i fråga om

1. första stycket 1, bestämmelserna i 19 § andra stycket,
2. första stycket 2, bestämmelserna i 21 § och 49 § andra stycket,
3. första stycket 3, bestämmelserna i 16 § andra stycket, 17 § och 55 § sista stycket.

57 § Frivillig återbetalning under avgiftsår tillgodoräknas den återbetalningsskyldige på samma sätt som slutlig avgift för året. Betalningen förhöjes med en tiondels procent för varje helt år som vid inbetalningstillfället återstår till utgången av det år, under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år. Förhöjning får dock ej ske med högre belopp än som motsvarar tre och en halv procent.

Regeringen kan bestämma att frivillig återbetalning, som sker under viss angiven tidsperiod, skall förhöjas utöver vad som följer av första stycket.

Har beslut om att debitera den återbetalningsskyldige preliminär avgift eller kvarstående avgift helt eller delvis förfallit enligt 66 § på grund av att den återbetalningsskyldige ej erlagt det debiterade beloppet eller del därav, avräknas dock frivillig betalning i första hand på det obetalda beloppet, sedan detta omräknats enligt fjärde stycket. Vid denna avräkning tillgodoräknas ej någon förhöjning enligt första stycket eller enligt bestämmelser som avses i andra stycket.

Det obetalda beloppet multipliceras med det regleringstal som fastställts i slutet av det avgiftsår för vilket det obetalda beloppet påförts den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande avgiftsår. Motsvarande sker för varje påföljande avgiftsår till och med avgiftsåret närmast före det under vilket den frivilliga återbetalningen sker.

Upphörande av återbetalningsskyldighet

58 § Återbetalningsskyldigheten upphör vid utgången av år före det första avgiftsåret, om något återbetalningsbelopp enligt 16 eller 19 § då ej kvarstår.

Återbetalningsskyldigheten upphör vid utgången av annat år under villkor att

1. något återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§ då ej kvarstår,
2. den återbetalningsskyldige då erlagt full betalning för alla preliminära

och kvarstående avgifter, som debiterats honom i fråga om vilka beslut om debitering ej förfallit helt eller delvis enligt 66 §.

59 § Den återbetalningsskyldige är icke i något fall skyldig att erlægga preliminär eller kvarstående avgift för år efter det under vilket han fyllt 65 år.

I fråga om verkan av att den återbetalningsskyldige avlider gäller 11 §.

60 § Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak varaktigt nedsatt, får han befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet.

Den, som under ett eller flera avgiftsår har uppburit eller uppbär vårdbidrag enligt 9 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring eller motsvarande och på grund av vården av handikappat barn inte kan förvärvsarbeta, får befrias från återbetalningsskyldighet såvitt avser ett belopp som motsvarar det eller de årsbelopp som hänför sig till samma avgiftsår.

Föreligger eljest synnerliga skäl får den återbetalningsskyldige även i annat fall befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet eller del därav.

Befrielse från del av återbetalningsskyldigheten kan dessutom medges i fråga om återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit för kommunal eller statlig vuxenutbildning eller för sådan annan gymnasial utbildning eller utbildning vid folkhögskola som den återbetalningsskyldige gått igenom vid vuxen ålder (befrielsegrundande utbildning). Som villkor för sådan befrielse gäller att

1. den återbetalningsskyldige under minst fyra terminer studerat vid läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 4 kap. 1 § och för denna tid uppburit återbetalningspliktiga studiemedel,

2. den befrielsegrundande utbildningen avser studier som den återbetalningsskyldige behövt för att kunna vinna tillträde till den läroanstalt eller utbildningslinje som avses under 1,

3. den återbetalningsskyldige varit yrkesverksam på heltid under minst fyra år, innan han uppburit studiemedel för studier vid läroanstalt eller utbildningslinje som avses under 1,

4. det med hänsyn till den återbetalningspliktiges ekonomiska förhållanden är skäligt att han befrias från del av återbetalningsskyldigheten.

Med yrkesverksamhet enligt fjärde stycket jämföras vård av egna barn, vård av föräldrar och annan liknande verksamhet. Befrielse får beviljas den återbetalningsskyldige även om han ej är eller varit underhållsskyldig gentemot annan.

Befrielse enligt fjärde stycket får avse högst 1900 kronor för varje årskurs enligt läroplanen för den befrielsegrundande utbildning som den återbetalningsskyldige gått igenom. Befrielsen får sammanlagt avse högst 5700 kronor. Befrielsen får ej överstiga hälften av det belopp som den återbetalningsskyldige sammanlagt uppburit för den befrielsegrundande utbildningen.

Debitering

61 § Varje avgiftsår debiteras återbetalningsskyldig preliminär avgift med belopp som följer av 38 § första stycket, om ej annat följer av beslut enligt 40 §. Debiteringen förfaller i den mån beslut fattas om att preliminär avgift ej skall utgå eller skall nedsättas enligt 39–41 §§.

Beslut om slutlig avgift för ett avgiftsår enligt 43 § skall fattas snarast möjligt efter det taxering för avgiftsåret verkställts i första instans. Nedsätts den återbetalningsskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst för avgiftsåret, skall beslutet om slutlig avgift omprövas, om den återbetal-

ningsskyldige begär det. Ansökan om prövning skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden inom två månader efter det den återbetalningsskyldige fått del av beslutet om nedsättning. Lag (1987:1177).

SfU 1987/88: 26
Bilaga 2

Uppbörd

62 § Preliminär avgift skall erläggas under avgiftsåret och om avgiften

1. överstiger 200 kronor med en fjärdedel senast vid vart och ett av fyra betalningstillfällen,

2. överstiger 100 men icke 200 kronor med hälften senast vid vardera av två betalningstillfällen,

3. uppgår till högst 100 kronor i sin helhet senast vid ett betalningstillfälle.

Kvarstående avgift skall erläggas under andra året efter avgiftsåret och med hälften senast vid vardera av två betalningstillfällen.

Skall preliminär eller kvarstående avgift enligt första eller andra stycket fördelas på två eller flera betalningstillfällen, avrundas det belopp som skall erläggas vid annat tillfälle än det sista uppåt till helt kronotal. Öresbelopp varmed avrundning skett, skall avräknas vid det sista betalningstillfallet.

Centrala studiestödsnämnden bestämmer tidpunkten för varje betalningstillfälle.

63 § För återbetalningsskyldig talan mot taxering till statlig inkomstskatt och framstår det som obilligt att han erlägger kvarstående avgift som bestämts på grundval av den icke lagakraftvunna taxeringen, får han efter ansökan beviljas anstånd helt eller delvis med erläggande av avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden. Anståndet får avse högst det belopp som betingas av den återbetalningsskyldiges yrkande i fråga om taxeringen.

Anståndet skall gälla till dess två månader förflutit från dagen för beslut i anledning av den återbetalningsskyldiges talan mot taxeringen. Lag (1987:1177).

64 § Om preliminär avgift, kvarstående avgift eller del av sådan avgift ej erlägges inom föreskriven tid, skall påminnelse därom sändas till den återbetalningsskyldige. För påminnelse utgår påminnelseavgift med belopp som regeringen bestämmer.

Vid avisering av preliminär avgift och kvarstående avgift utgår aviseringsavgift med belopp som regeringen bestämmer.

65 § Preliminär avgift, kvarstående avgift och belopp som den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalar skall erläggas till myndighet eller penninginrättning enligt de närmare bestämmelser som regeringen meddelar.

66 § Beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift förfaller, i den mån avgiften ej erlagts före utgången av november månad tredje året efter avgiftsåret.

Första stycket gäller inte preliminär avgift eller kvarstående avgift för avgiftsår efter det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 62 år eller för de tre sista avgiftsåren före det år under vilket han avlidit.

67 § Har beslut om debitering av preliminär eller kvarstående avgift förfallit helt eller delvis enligt 66 § på grund av att avgiften eller del därav ej erlagts, skall extra avgift enligt 68–72 §§ erläggas av den återbetalningsskyldige, om han lever efter utgången av det år när han fyller 65 år, och av

dödsboet efter den återbetalningsskyldige, om denne avlidit senast det år när han fyller 65 år.

SfU 1987/88: 26
Bilaga 2

68 § Extra avgift enligt 67 § utgår, om den återbetalningsskyldige alltså har ett återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§ vid utgången av det år, när han fyller 65 år eller, i fråga om återbetalningsskyldig som avlidit senast under det år när han fyller 65 år, före det år under vilket dödsfallet inträffat.

69 § Extra avgift beräknas på följande sätt. Det obetalda belopp i fråga om vilket beslut om debitering förfallit enligt 66 § multipliceras först med det regleringstal som fastställts i slutet av det avgiftsår för vilket beloppet debiterats den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande avgiftsår. Motsvarande sker för varje följande avgiftsår till och med året närmast före det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år eller, i fråga om återbetalningsskyldig som avlidit före det år när han skulle ha fyllt 65 år, avgiftsåret två år före det under vilket han avlidit.

Vid multiplikation enligt första stycket för visst avgiftsår medräknas ej sådant belopp som på grund av frivillig återbetalning under tidigare avgiftsår avräknats enligt 57 § tredje och fjärde styckena.

Extra avgift får icke i något fall överstiga återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång.

70 § Extra avgift skall erläggas på tid som centrala studiestödsnämnden bestämmer.

71 § I fråga om extra avgift äger 64 och 65 §§ motsvarande tillämpning.

72 § Om synnerliga skäl föreligger, får den som är skyldig att erlägga extra avgift efter ansökan helt eller delvis befrias från skyldigheten att utge avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden.

73 § Avgiftsbelopp som ej erlagts inom föreskriven tid får uttagas genom utmätning utan föregående dom eller utslag.

Återbäring av avgift

74 § Överstiger det belopp som den återbetalningsskyldige erlagt såsom preliminär avgift motsvarande slutlig avgift, är den återbetalningsskyldige berättigad att efter ansökan återfå det överskjutande beloppet. Ansökan om återbäring skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden inom två månader efter det den återbetalningsskyldige fått underrättelse om beslutet angående den slutliga avgiften.

Nedsättes preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift, aviseringsavgift eller påminnelseavgift som den återbetalningsskyldige erlagt, skall han utan ansökan återfå vad han erlagt för mycket, om ej annat följer av 75 §. Detsamma gäller om sådan avgift ej skall utgå.

Belopp som den återbetalningsskyldige erlagt som preliminär avgift för det år under vilket han avlidit skall utan ansökan återbäras till dödsboet.

75 § Om preliminär avgift sätts ned enligt 39 eller 40 §, har den återbetalningsskyldige efter ansökan rätt att återfå för mycket erlagd preliminär avgift. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden. Detsamma gäller vid beslut enligt 39 eller 40 § om att preliminär avgift ej skall utgå.

76 § Häftar den, som är berättigad att återfå avgift enligt 74 eller 75 §, för preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift, aviseringsavgift, påminnelseavgift eller återkrav enligt 9 kap. 2 § som förfallit till betalning, har han rätt att utfå endast vad som överstiger det obetalda beloppet.

Särskilda bestämmelser

77 § I 78–80 §§ ges särskilda bestämmelser om återbetalningsskyldigheten för den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för sjukperiod enligt 3 kap. 15–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där.

78 § Återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sådan del av en sjukperiod som infaller efter en karenstid om 14 dagar medräknas ej vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel om återbetalningsbelopp eller frivillig återbetalning, om ej annat följer av 79 §.

Som karenstid enligt första stycket räknas endast sådan tid som infaller under sådan studietid som avses i 3 kap. 15 §, 4 kap. 28 § eller 7 kap. 17 § i vad avses hänvisning till 4 kap. 28 §. Vid beräkning av karenstid skall flera sjukperioder räknas som en sjukperiod, om den senare börjar inom 20 dagar efter föregående periods slut.

79 § Har studerande för sådan dag under en sjukperiod som infaller efter karenstiden enligt 78 § första stycket uppburit sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och överstiger denna sjukpenning 25 kronor, skall vid tillämpning av bestämmelse i detta kapitel om återbetalningsbelopp eller frivillig återbetalning medräknas endast den del av de återbetalningspliktiga studiemedlen för samma dag som motsvarar det belopp varmed sjukpenningen överstiger 25 kronor. Vad som sagts nu gäller också om den studerande med anledning av sin sjukdom får ersättning enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande eller enligt utländsk lagstiftning om arbetsskadeförsäkring. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring skall inte beaktas vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel om återbetalningsbelopp eller frivillig återbetalning.

80 § Får centrala studiestödsnämnden kännedom om att en studerande under visst år haft en sjukperiod om minst 15 dagar efter det nämnden beräknat storleken av den studerandes återbetalningsbelopp vid utgången av året, sker erforderlig omräkning av återbetalningsbeloppet först i samband med att storleken av den studerandes återbetalningsbelopp vid utgången av närmast följande år beräknas. Avgift som debiterats på grund av den första beräkningen återbetalas endast i den mån avgiften överstiger det belopp som den studerande enligt den nya beräkningen skulle ha haft att erlagga för att återbetalningsskyldigheten skall upphöra enligt 58–60 §§.

80 a § Återbetalningspliktiga studiemedel, som belöper på tid under vilken den studerande har uppburit utbildningsbidrag, enligt bestämmelserna om dagpenning, medräknas ej vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel om återbetalningsbelopp och frivillig återbetalning, i den mån de återbetalningspliktiga studiemedlen har återbetalats genom avdrag från utbildningsbidraget.

81 § har upphävts genom lag (1987:1177).

82 § har upphävts genom lag (1987:1177).

83 § Återbetalningsbelopp, årsbelopp, preliminär avgift, slutlig avgift och extra avgift avrundas till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

84 § När slutlig avgift fastställts för ett avgiftsår, bortfaller skyldigheten att erlagga sådan obetald del av motsvarande preliminär avgift som överstiger den slutliga avgiften.

Avlider återbetalningsskyldig, bortfaller skyldigheten att erlagga obetald preliminär avgift för det år under vilket dödsfallet inträffat.

Bestämmelse om obetald preliminär avgift i första eller andra stycket äger motsvarande tillämpning på påminnelseavgift och aviseringsavgift som belöper på den obetalda avgiften.

85 § Belopp som någon är berättigad att återfå enligt 74 eller 75 § men som enligt 76 § ej återbäres på grund av att viss avgift ej erlagts räknas som avbetalning på den obetalda avgiften.

Sådant överskjutande belopp som avses i 74 § första stycket och som ej återbäres på grund av att den återbetalningsskyldige ej begär det jämsättes med slutlig avgift för året.

Bestämmelserna i 57 § första stycket eller de bestämmelser som avses i 57 § andra stycket skall därvid ej tillämpas.

86 § I fråga om betalning enligt 52 § gäller bestämmelser som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

87 § Det åligger återbetalningsskyldig att lämna centrala studiestödsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel. I fråga om omyndig åvilar uppgiftsskyldigheten förmyndaren.

De uppgifter om personliga och ekonomiska förhållanden som lämnas i ansökan om befrielse från preliminär avgift eller i annan handling som är avsedd att ligga till grund för bestämmande av avgift skall avges på heder och samvete.

88 § Allmän försäkringskassa skall lämna centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna uppgift om sådan sjukpenning eller ersättning som avses i 79 §.

Allmän försäkringskassa skall i övrigt lämna centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel enligt de bestämmelser som regeringen meddelar.

89 § Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna försäkringsdomstol, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och centrala studiestödsnämnden sådan uppgift i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bi-behållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

sådana kostnader för hälsovård, sjukvård samt företagshälsovård som anges i anvisningarna ;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973:349);

ränta enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349);

avgift enligt lagen (1972:435) om överlastavgift;

avgift enligt 10 kap. plan- och bygglagen (1987: 10)

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980:376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982:673);

skadestånd, som grundas på lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § upp-bördslagen (1953:272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982:1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift;

¹ Lydelse enligt NU 1987/88: 30, rskr. 219.

kontrollavgift enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978:268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

avgift enligt 18 § lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m.m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989 och tillämpas första gången vid 1990 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock i fråga om avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989.

Propositioner	1
Proposition 1987/88: 100	1
Proposition 1987/88: 116	1
Motioner	1
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88	1
Motioner väckta med anledning av proposition 1987/88: 116	2
Utskottet	4
Allmänt om studiemedel	4
Nuvarande studiemedelssystem	4
Ett reformerat studiemedelssystem	5
Beviljning av studiemedel	8
Ett generellt studiestöd	8
Totalbelopp	9
Studiebidrag	10
Inkomstprövning	10
Gränsdragning mot studiehjälpssystemet	12
Återbetalning av studiemedel	12
Inledning	12
Påbörjande av återbetalning	13
Årlig återbetalning och ränta	14
Nedsättning av återbetalningen och avskrivning av skulden	15
Betaling och utmätning	17
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	18
Administration	18
Anslagsfrågor	19
Lagförslagen	19
Övriga frågor	20
Hemställan	20
Reservationer	23
1. Avslag på proposition 1987/88: 116 och begäran om nytt förslag med studielön (c)	23
2. Utredning om studielön (vpk)	24
3. Vissa faktorerers betydelse för högre utbildning (m och fp)	24
4. Barntillägg i form av bidrag (vpk)	25
5. Barntillägg i form av lån (vpk)	25
6. Totalbeloppets storlek (vpk)	25
7. Studiebidraget (vpk)	26
8. Vuxenstuderande under högskolenivå (vpk)	27
9. Inkomstbegrepp vid prövning av rätt till studiemedel (m)	28
10. Höjda fribeloppsgränser (m)	29
11. En utredning om fribeloppsgränserna (fp och vpk)	29
12. Ekonomiskt stöd till vissa gymnasieelever (vpk)	30
13. Påbörjande av återbetalning (vpk)	30
14. Differentierade procentsatser för årlig återbetalning (vpk)	31
15. Inkomstbegrepp vid återbetalning m. m. (m)	32
16. En uppföljning av återbetalningsreglerna (fp)	33
17. Avgiftsbefrielse och avskrivning på skulden för låntagare med låga inkomster (vpk)	33
18. Avskrivning av studieskulden för alla som uppburit studiemedel en viss tid (m)	34
19. Nedsättning av återbetalning (m)	35
20. Avskrivning av studieskulden för läkare i glesbygd (fp)	35

21. Övergångsbestämmelser (vpk)	36
22. Medelshanteringen av studielån (m)	36
23. Medelshanteringen av studielån och administration av studiemedel (fp)	37
24. Medelsanvisningen till studiemedel (m)	38
Särskilt yttrande	38
Studiemedel till elever vid visst handelsinstitut (m och fp)	38
Bilaga 1 I proposition 1987/88: 116 framlagt förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)	39
Bilaga 2 Nuvarande lydelse av 8 kap. studiestödslagen (1973: 349)	55
Bilaga 3 Av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)	70

